БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 5 (6440)
ЯНВАРИИН 7
СРЕДА
1953 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Малай үбэлжэлгэдэ хамаг хүсэеэ үгэе!

Малажалые хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар табадахи табанжэлэй түсэб тушаа партиин XIX съездын директивэнүүд соо харюусалгатай зорилгонууд табигдаhан байна. **«Ниитын колхозно ба совхозно малай тоо толгой олошоруулхатаяа хамта тэрэнэй ашаг шэмые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ гээшэ малажал хүгжөөхэ талаар гол зорилго байhан зандаа»** гэжэ партиин XIX съезд дээрэ нүхэр Маленков хэлээ hэн. Энэ зорилгые бэелүүлхын тулада манай республикын колхознигууд оролдосотойгоор тэмсэжэ байна. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар табанжэлэй түсэбэй 1953 оной даалгабарииe амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада республиканска социалистическэ мүрысөө эмхидхэхэ тухай Байкало-Кударын аймагай колхознигууд үүсхэл гаргаhан байна. Республикын аймагуудай колхознигууд энэ уряае халуунаар дэмжэнэ.

Манай республикын хүдөө ажахын гол hалбари болохо малажалые амжалтатайгаар хүгжөөхын тулада малай үбэлжэлгые, түл абалгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ шухала. Гэбэшье, республикын олон аймагуудта малай үбэлжэлгэ тон хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байна. Хэжэнгын аймагай олон колхозуудта малай үбэлжэлгын муугаар ябуулагдажа байhан тухай манай корреспондент мэдээсэнэ. Энэ аймагай олон колхозууд бэлэдхэл муутай байhан дээрэhээ малай үбэлжэлгые ехэ дутагдалнуудтайгаар үнгэргэнэ. Байрануудынь задагай зайдан. Үбhэ тэжээл багатай байжа, энээниие ямаршье нормогүйгөөр, эзэн бусаар гаргашалха ябадал үзэгдэнэ. Тэжээлые малда эдюулхынгээ урда тээ бэлэдхэн буйлуулха хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй. Тиимэ тула эндэхи колхозуудта үбhэ тэжээл үлүү ехээр гаргашалагдаhан байха юм. Энэ аймагай организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр үбhэ тэжээлээ гамтайгаар, графигай ёhoop гаргашалха, полинууд дээгүүр хэбтэhэн соломо, мэхииные дууhан суглуулха хэмжээ дары абаха ёhотой. Мүн Яруунын, Хориин, Баргажанай аймагуудай колхозуудта малай үбэлжэлгэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ байна. Республикын Хүдөө ажахын министерство, мүн эдэ аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд малай үбэлжэлгые эрид hайжаруулхын тулада яаралтай хэмжээ абаха ёhотой.

Эдэ болон бусад аймагуудта малай түл абалгада бэлэдхэл тон муугаар ябуулагдана. Түлнүүдэй байха байранууд бэлэдхэгдэнэгүй. Кяхтын аймагай олон колхозууд түл абалгада бэлэдхэлэй ямаршье хүдэлмэри хэнэгүй, тугалай, хурьгадай байранууд түхеэрэгдэнэгүй. Энэ аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хурьгадай байха нэгэшье байра үгы. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, олон колхозуудай, зарим аймагуудай хүтэлбэрилэгшэд малажалые культурнаар эрхилдэг болохын түлөө эрмэлзэдэггүй гээшэ.

Табанжэлэй түсэб тухай партиин XIX съездын директивэнүүд соо малай ашаг шэмэ үгэлгые эрид дээшэлүүлхэ зорилго тусгаар табигдана. Энээниие бэелүүлхын түлөө манай колхозууд малай шанар hайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, малажалаа культурнаар эрхилдэг болохо ёhотой. Эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ малай үбэлэй харууhан ехэ удхашанартай. Колхозууд бүхы hүрэг малаа тобир тарганаар үбэлжүүлжэ, хүхэ ногоон дээрэ гаргахын түлөө бүхы хэмжээ абаха болоно. Мүнөө колхозууд бии байhан бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлээ графигай ёhoop, химгадалтайгаар гаргашалха, малда эдюулхынгээ урда тээ заатагүй буйлуулан бэлэдхэхэ ёhотой. Үбhэ тэжээлые малай хүл доро хаяжа эдюулхэеэ болижо, ясли, кормушканууд соо хэжэ үгэхэ, тарианай үлэгдэлые заатагүй татажа малда эдюулхэ хэрэгтэй. Гүүртэ, отара бүхэндэ тэжээлэй запас байгуулха, полинууд дээрэхи соломо, мэхиинэ суглуулжа абаха шухала.

Үбэлэй сагта малай харууhанда тусгаар анхарал хандуулха хэрэгтэй. Фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ малшадай ажал зүбөөр эмхидхэжэ, малые саг соонь эдеэлүүлхэ, уhалха гээшэ угаа шухала хэрэг мүн.

Энэ жэлдэ манай республикын колхозууд нёдондо жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ ноохо гүрэндэ тушааха юм. Тиимэhээ хонидhоо ноохо ехээр хайшалдаг болохо ба тэрэнэй шанар hайжаруулха асуудал колхозуудай урда табигдана. Энээниие амжалтатайгаар шиидхэхын тулада хонидой харууhа эрид hайжаруулха хэрэгтэй. Хонидые зүбөөр эдеэлүүлээд, харууhалаад байбал, ноохонойнь шанар hайжардаг гэжэ түрүүшүүлэй дүй дүршэл харуулна. Тиимэhээ хониной-товарна фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда ехэ анхарал табиха зэргэтэй.

Малые олон газар таhалжа харадаг арга буруушаагдана. Тиимэhээ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд малай олон точконуудые нэгэдхэхэ хэмжээ эртээнhээ хараалха ёhотой. Колхозуудай правленинүүд түл абалгада бэлэдхэлые түгэсхэхэ, тугалай, хурьгадай байрын түхеэрэлгэ ойрын үдэрнүүдтэ дүүргэхэ хэмжээ абаха зэргэтэй.

Хэжэнгын, Ториин болон бусад аймагуудай олон колхозууд малажалай хүдэлмэрилэгшэдтэ зохихо услови байгуулаагүй, тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри мүртэйгөөр ябуулдаггүй, партиин XIX съездын материалнуудые, нютагай Соведүүдтэ hунгаха hунгалтануудай Дүримые ойлгуулха хүдэлмэри тон муугаар ябуулна. Саашадаа иимэ байдал удаан тэсэшэгүй. Колхозуудай правленинүүд, партийна организацинууд малажалай фермэнүүдтэ дүй дүршэлтэй кадрнуудые томилхо, тэдээндэ зохихо услови байгуулха ба тэрэнэй культурна эрилтые хангаха, малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, 1953 оной хүдөө ажахын жэлые амжалтатайгаар үнгэргэхын түлөө социалистическэ мүрысөө үүсхэхэ тухай Байкало-Кударын аймагай колхознигуудай уряае малшадта ойлгуулан хэлэжэ үгэхэ ба социалистическэ мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ уялгатай.

Фермэнүүдтэхи ажал хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ, малай үбэлжэлгэдэ зооветеринарна мэргэжэлтэд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тэдэнэр болбол малай үбэлэй харууhа эмхидхэлгэдэ, эдеэлүүлгэдэ, тэжээл гаргашалгада малшадта саг үргэлжэ туhалха, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл буйлуулха хүдэлмэри эмхидхэлсэхэ уялгатай. Зооветеринарна мэргэжэлтэд колхозуудай правленинүүдтэй, шалгалтын комиссинуудтай хамта тэжээл гаргашалгые шалгажа байха ёhотой.

Байкало-Кударын аймагай колхознигуудай жэшээгээр социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, ниитынгээ малые тобир тарганаар ондо оруулха, шэнэ түлнүүдые элүүр энхээр түлжүүлхэ гээшэ колхозно малшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн.

В. И. Ленинэй зохёолнуудай 28-дахи том венгер хэлэн дээрэ хэблэгдэбэ

БУДАПЕШТ. (ТАСС). В. И. Ленинэй зохёолнуудай 28-дахи том «Сикра» издательствода хэблэгдэбэ. Энэ томдо оруулагдаhан олохон зохёолнууд венгер хэлэн дээрэ түрүүшынхеэ хэблэгдээ. В. И. Ленинэй зохёолнуудай 28-дахи том 50 мянган экземпляр тиражтайгаар гаргагдаба.

И. В. Сталинай зохёолнуудай сборник Болгарида хэблэгдээ

СОФИ, январиин 3. (ТАСС). Болгарска коммунистическэ партиин издательство «И. В. Сталин. Хэлэhэн үгэнүүд, тобшололнууд ба амаршалганууд. 1946—1952 онууд» гэhэн сборник хэблэн гаргаа гэжэ болгарска телеграфна агентство мэдээсэнэ.

Йлангаяа уласхоорондын байдалтай ба эб найрамдалай түлөө тэмсэлтэй холбон, 1946 оной эхинhээ 1952 оной май хүрэтэр И. В. Сталинай хэлэhэн үгэнүүд, асуудалнуудта үгэhэн харюунууд, хөөрэлдөөнүүд, бэшэгүүд ба телеграмманууд тус сборникто хэблэгдэбэ.

„Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө“ уласхоорондын Сталинска шангуудые олголгын Комитедтэ

Индиин олоникитын ажал-ябуулагша Сайфуддин Китчлуда уласхоорондын Сталинска шан барюулга

Индиин олониитын мэдээжэ ажал-ябуулагша, эб найрамдалай Бүхэиндийскэ Соведэй түрүүлэгшэ д-р Сайфуддин Китчлуда «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө» уласхоорондын Сталинска шан барюулга энэ оной январиин 5-да Кремльдэ, Свердловско зал соо болобо.

Үдэрэй 2 часта зал дотор эб найрамдал хамгаалха Советскэ комитедэй, советскэ эхэнэрнүүдэй ба советскэ залуушуулай Антифашистска комитедүүдэй гэшүүд, профсоюзуудай болон советскэ олониитын бусад организацинуудай түлөөлэгшэд суглараhан байба.

Азида ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө элитэ ехэ тэмсэлшэ д-р Сайфуддин Китчлугай зал дотор орожо ерэхэдэнь, тэндэ байгшад тэрээниие үни удаан үргэлжэлhэн альгаташалгаар угтана. Уласхоорондын Сталинска шангуудые олголгын Комитедэй түрүүлэгшэ академик **Д. В. Скобельцын,** түрүүлэгшын орлогшонор **Го Мо-жо** ба **Луи Арагон,** Комитедэй гэшүүн **Илья Эренбург** гэгшэд президиумэй столой саада тээ hууринуудаа эзэлнэ. Хитадай гүрэнэй ба олониитын элитэ ехэ ажал-ябуулагша, «Арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө» уласхоорондын Сталинска шангай лауреат г-жа **Сун Цзин-лин** сугларагшадта халуунаар угтагдан президиумдэ уригдажа hууна.

Венэдэ болоhон эб найрамдалай түлөө арадуудай Конгрессто хабаадаhан, д-р С. Китчлугай хамта Москва ерэhэн Индиин делегаци зал дотор байлсана гэжэ академик Скобельцынэй мэдээсэхэдэ эб найрамдалай түлөө индийскэ тэмсэлшэдэй хүндэлэлдэ нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлhэн альгаташалга дахинаа болоно.

Индиин Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол г-н **К. П. Ш. Менон** эхэнэртээ хамта эндэ байлсаба.

Уласхоорондын Сталинска шан олголгын Комитедэй 1952 оной октябриин 20-ной тогтоолой уншагдаhанай hүүлээр академик Скобельцын тобшо үгэ хэлэжэ, д-р С. Китчлуе амаршалаад, нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлhэн альгаташалга доро диплом ба уласхоорондын Сталинска шангай лауреадай алтан медаль тэрээндэ барюулна.

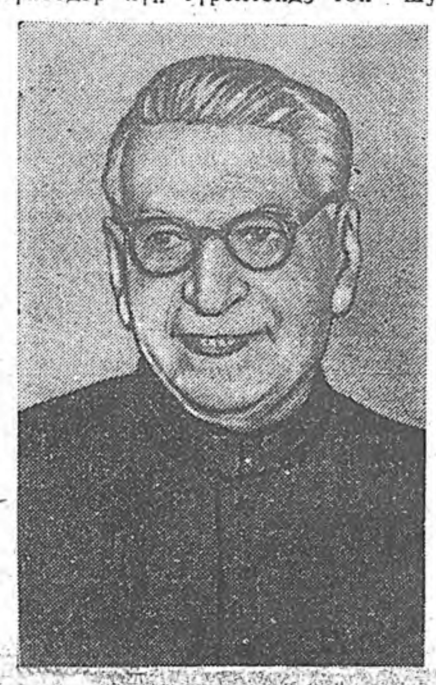
Эб найрамдал хамгаалха Советскэ комитедэй зүгhөө **Н. С. Тихонов,** советскэ профсоюзуудай зүгhөө **Е. Т. Чередниченко,** советскэ эхэнэрнүүдэй Антифашистска комитедэй зүгhөө **А. П. Холопова,** Советскэ культурын ажал-ябуулагшадай зүгhөө **В. И. Пудовкин** гэгшэд лауреадые амаршалба.

Эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессто хабаадаhан индийскэ делегациин гэшүүн, эб найрамдалай Бүхэиндийскэ Соведэй түрүүлэгшын орлогшо д-р **Т. С. Кумараппа** гэгшэ сугларагшадта халуунаар угтагдан үгэ хэлэбэ, тэрэ иигэжэ мэдүүлээ:

«Эб найрамдал хамгаалха арадуудай Конгрессто ошохоор hунгагдаhан индийскэ делегациин үмэнэhөө би болбол тус **делегациие толгойлогшо доктор Сайфуддин** Китчлу гэгшын 1952 оной **энэ хүндэтэ шанда хүртэхэ габьяа байгуулжа,** уласхоорондын **Сталинска** шангуудые олголгын **Комитедээр** тэмдэглэгдэhэндэнь сэдьхэлээ гүнзэгы ехээр ханажа **байhанаа** мэдүүлхэ хүсэлтэй байнаб.

Доктор Китчлугай **өөрынь хубиин** шанар энэ шэлэлгэдэ **хэр зэргэ** тааруу зүб гээшэб гэжэ **хэлэхые** хүсэнэб. Манай делегаци **хадаа** манай үргэн ороной 350 миллион хүн зониие түлөөлhэн, элдэб үзэл бодолтой хүнүүдhээ бүридэнхэй, гэбэшье доктор Китчлу бидэнэрые нэгэдэмэл группа болгожо шадаhан байна. Энэ хадаа бага габьяа хэбэртэйгээр харагдажа болохо юм, гэбэшье энэ хадаа үгэеэ ойлголсон хүдэлмэрилхын тула хоёрдохи шатын юумые хаяжа, гол шухалыень илган оложо шададаг хүнэй шухаг hайн шанарые гүйсэдөөр гэршэлэн харуулжа үгэнэ. Энэ хадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэлшын түрүүшын шанар гээшэ.

Олониитын байдалдахи хүндэлэлhөө арсажа, д-р Китчлу болбол эб найрамдалда алба хэхэ хэрэгые, мүнөөдэр хүн түрэлтэндэ тон шухала болоhон хэрэгые шэлэжэ абаhан байна гэжэ хэлэхэдээшье би нюусые хүсэд тайлбарилжа шадахагүй байнаб.



Д-р Китчлу эб найрамдалай Бүхэиндийскэ Соведэй түрүүлэгшэ гэжэ таанар мэдэнэ ёhотойт. Энэ шангай олгогдоhоной ашаар Индидэхи эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөн шэнэ түлхисэ абаха байна. Эб найрамдалай хэрэгые бидэнэрэй бүхы хүсөөрөө урагшань дабшуулха гээшэ тон шухала байна.

Өөрынгөө үхибүүндэ эхын сэдьхэлээрээ зайлашагүй дурладагтал адли, эб найрамдал хадаа хүн түрэлтэнэй обществын гэшүүдэй хоорондын харилсаанууд дотор гол шухала байха ёhотой гэжэ бидэнэртэ hанагдана.

Эб найрамдалай хэрэгэй түлөө хүдэлмэри хадаа имагта пропагандаар ба кафедраhаа эб найрамдал номнолгоор хизаарладаг бэшэ юм. Бата бэхи ба үни удаан оршохо эб найрамдал болбол эб найрамдалай үндэhөөр манай ажабайдалые, культурые шэнэдхэн байгуулха талаар бидэнэрэй хамтын хүсэлэлгэнүүдэй ашаар лэ туйлагдаха байна. Мүнөө үедэ конфликтнууд, hандаралганууд ба арадуудай хоорондын дайн сэрэгүүд тээшэ хадууруулагдадаг байhан манай эршэ зоригые бидэнэр зүб замда оруулжа, манай хүсэлэлгэнүүдые зохёон байгуулхы ажалаар дамжуулан бүри үндэр хэмжээндэ гаргахые оролдохо ёhотойбди. Энэ хадаа бидэнэрэй үмэнэ табигдаhан гол шухала зорилго мүн.

Танай орон дотор үнгэргэhэн хэдэн үдэрэй туршада бидэнэр болбол зарим юумэнүүдые хараhан, общественные материальна, моральна ба культурна талаар шэнэдхэхэ тушаа танай түсэбүүд тухай олон юумые мэдэжэ абаhан байнабди. Хүнүүдые эрхим hайнаар эдеэлүүлхэ ба хубсалуулхын тула, тэдээнэй хэрэглэмжэнүүдые гүйсэдөөр хангахын тула байгаалиие мэдэлдээ абажа, тэрээнhээ ашагтай hайн зүйлнүүдые абаха гэhэн танай зоримгой ба гүнзэгы бодолтэ түсэбүүд, хүнүүдэй хэрэглэлые хангахын тула эд товар үйлэдбэрилхэ талаар таанарай гайхамшагта амжалтанууд, радиогой, хүгжэмэй, искусствын ба эрдэм hургуулиин туhаламжаар хүнүүдэй шэнжэ абариие хубилгаха тушаа таанарай таhалгаряагүй хүсэлэлгэ, —эдэ бүгэдэ хадаа таанарай эб найрамдал хүсэжэ байhанда бидэнэрые бүри ехээр этигүүлжэ, зохёон байгуулхы ажалаа хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ арга боломжо бидэнэртэ үгэбэ.

Мүнөө үедэ болоhон ямаршье дайн хадаа танай түсэбүүдые эбдэжэ, прогрессэй часые гэдэргэнь абаашаха байна. Минии орон дотор манай вождь Махатма Ганди энэ гол шухала үнэниие хододоо номнодог байгаа, эб найрамдалай тула общественые шэнэдхэн байгуулха түсэб зохёоhон юм. Энэ талаар таанарай эрхилжэ байгаа хүсэлэлгэнүүдые харахадаа бидэнэр туйлай ехээр баясанабди. Иимэ ашаг ехэтэй ажал-ябуулга хадаа хүнүүдые бэе бэедэнь ойротуулжа, тэдэнэрые хамтын оюун мэдэрэлтэ интересүүдээр нэгэдүүлнэ. Иимэ хүдэлмэри эрхилжэ байгаа хүнүүд хадаа өөhэдынгөө арсалдаануудые зайсуулжа, өөhэдынгөө проблемэнүүдые шиидхэхын тула бэе бэедээ гараа hарбайлсана. Танай Советскэ Республикануудай Союз үргэн ехэ ба түхэл шэнжээр баян юм, тэрэ хадаа элдэб культуратай, нюур шарайтай ба шажан мүргэлтэй арадуудай ниитынгээ hайн hайхан байдал туйлахын тула хамтадаа хүдэлмэрилжэ байhан гайхамшагта жэшээ болоно. Иимэ хамтын хүсэлэлгэ арадуудые нэгэдүүлжэ, бүгэдэниитын эб найрамдалда эхи табиха гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Дайнда бэлэдхэлгэhээ уламжалан гарадаг бэе бэедээ дурагүйдэлгэ ба hэжэглэлсэлгэ тушаа хэлэлтэгүйгөөр, дайнда бэлэдхэлгэдэ ба дай жүрөөдэгшэ хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ хүнүүдэй хэды шэнээн ехэ оюун бэлигэй ба хүсэнүүдэй ямаршье ашаггүйгөөр гаргашалагдажа байhан тухай мүнөө удаанаар тогтожо хэлэhэнэймни хэрэггүй. Хэрбээ эб найрамдал ба аюулгүй байдалай илаа hаань манай ажабайдалай хэмжээ улам ургаха, бүхы хүн түрэлтэнэй ажана байдал hайжарха байгаа. Энээниие бидэнэр сэдьхэлээ зобон мэдэрнэбди. Иимэhээ эб найрамдалай шан хадаа тон шухала эхин гээшэ; тэрэ хадаа эб найрамдал тээшэ анхарал татажа, хүн түрэлтэндэ hайн туhа хүргэнэ. Эдэ шангуудые байгуулhан нүхэр Сталинда ба уласхоорондын Сталинска шангуудые олголгын Комитедтэ манай хүндэлэл ба баясхалан хүргэжэ, 1952 ондо тус шанда хүртэгшэдтэй хамта тэдэниие амаршалхыемни зүбшөөрыт».

Үгынгөө түгэсхэлдэ д-р Кумараппа иигэжэ хэлэнэ: «Баярай ба хүндэлэлэй тэмдэг болгон лаврэво веногуудаар шэмэглэдэг заншал эртэ урда сагай грекнүүдтэ байhан юм, тэрээн шэнги шагнагдагшадые сэсэгүүдэй гирляндаар шэмэглэдэг заншал манай орон дотор бии юм. Энэ гирляндаар д-р Китчлуе шэмэглэжэ, эндэ байгаашадай бултанай зүгhөө тэрээниие амаршалха ехэ баяр зол намда тохёолдобо».

Нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлhэн альгаташалга доро д-р Кумараппа таримал розонуудаар хэгдэhэн гирляндые Сайфуддин Китчлугай мүрэ дээрэ табина. Эндэ байлсагшад д-р С. Китчлуе, индийскэ делегациие, тэдээгээр дамжуулан, советскэ хүнүүдэй гүнзэгы хүндэлэлэй ба аха дүүгэй хани барисаанай мэдэрэлтэй байдаг Индиин агууехэ арадые хүл дээрээ зогсон амаршална.

Уласхоорондын Сталинска шангай лауреат д-р С. Китчлу халуун амаршалгада сэдьхэлээ доhолгон, харюугай үгэ хэлэhэн байна.

(ТАСС).

Түрэл орон доторнай

Мооковско новаторнуудай үүсхэлээр

ЕРЕВАН, январиин 5. (ТАСС). Армениин машина бүтээлгын предприятинуудай коллективүүд үйлэдбэриин цикл хороохын түлөө мүрысөө эхилхые дурадхаhан «Красный пролетарий» гэжэ Москвско заводой токарьнууд Н. Юшина ба А. Малютина гэгшэдэй патриотическа үүсхэлые халуунаар дэмжэбэ.

Технологическа процессые наринжуулан hайжаруулха ябадалда шэглүүлэгдэhэн хэмжээ-ябуулганууд Дзержинскиин нэрэмжэтэ Ереванска станок бүтээлгын завод дээрэ зохёогдобо. Мастер С. Мкртчян, токарь В. Меликян ба бусадай составтай комплексно бригада деталь бэлэдхэхэ үйлэдбэриин циклые 5—6 дахин хороохон байна.

«Автодеталь» гэжэ завод дээрэ токарь-скоростник К. Казанчян 5 станок дээрэ хүдэлмэрилжэ эхилээ. hүүлшын hарада новатор түсэбэй ёhoop 3420 деталь хэхэ байhан аад, 13.847 деталь хэбэ.

Үйлэдбэриин цикл хороохо хэмжээ-ябуулганууд тэрэшэлэн Ленинаканска механическа завод дээрэ зохёогдобо.

М. М. Расковагай дурасхаалда зорюулагдаhан вечер болоо

Москвагай предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба hургуулинуудай 500 түлөөлэгшэд — ДОСААФ-эй эдэбхитэд январиин 4-дэ М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ авиациин Центральна Байшанда суглараба. Советскэ Союзай Герой М. М. Расковагай дурасхаалда зорюулагдаhан вечер эндэ болоо.

Советскэ Союзай Герой М. П. Чечнева М. Расковагай ажабайдал ба ажал-ябуулга тухай элидхэл хэhэн байна.

—Мария Михайловна Расковагай баатарлигаар наhа бараhанhаа хойшо 10 жэл мүнөөдэр гүйсэбэ.— гэжэ нүхэр Чечнева хэлэбэ. — Тэрэ хадаа жиирэй летчик-штурманhаа авиационно полкын командир хүрэтэр зам гараа, холын алдарта хэдэн ниидэлгэ хээ. Шэн зоригтэ летчица залуу кадрнуудые бэлэдхэхын тула ехэ юумэ хэhэн юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ авиационно полк командалан ябаха зуураа, тэрэ хадаа Эхэ оронойнгоо түлөө байлдаануудта баатарлигаар наhа бараhан байна.

Советскэ Союзай Герэйнууд А. В. Беляков ба В. С. Гризодубова, Расковагай багша байhан А. Е. Сорокина ба бусад хүнүүд Расковагай ажабайдал ба ажал-ябуулга тухай үгэ хэлэбэ.

Н. А. Некрасовай наhа бараhаар 75 жэлэй ойдо

ЛЕНИНГРАД. Үнинэй эрдэмтэ-некрасовед профессор В. Евгеньев—Максимовай бэшэhэн, «Н. А. Некрасовай ажабайдал ба ажал-ябуулга» гэжэ ехэ монографиин гурбадахи том хэблэгдэбэ. Энэ томой удхань 1856 онhоо 1868 он хүрэтэрхи үедэ ородой агууехэ поэдэй ажабайдалда зорюулагдаба. Хэблэгдэhэн номой материалнууд Н. А. Некрасовай журналистска ажал-ябуулгые, тэрэнэй поэтическэ творчествые харуулна, поэдэй биографитай танилсуулна.

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Областиин ажалшад ородой агууехэ поэт-демократ Н. А. Некрасовай наhа бараhаар 75 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байна. Поэдэй ажабайдал ба зохёолнууд тухай хөөрэлдөөнүүд предприятинуудта, колхозуудта, hургуулинуудта ба агитпунктнуудта хэгдэнэ.

Областной библиотекэ соо ехэ выставкэ нээгдээ. Поэдэй номууд, шүүмжэлэлэй статьянууд, тэрэнэй зохёолнуудые харуулhан зурагууд тус выставкэ дээрэ табигдаа.

Н. А. Некрасовай зохёолнуудай ба тэрээн тухай литературын выставкэнүүд түмэрзамшадай культурын Ордон соо, клубууд ба улаан булангуудта нээгдэсэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Партиин горкомой IV пленум

КПСС-эй Улан-Удын Городской комитедэй IV пленум һаяхан боложо, районно XII, Городской XXV партийна конференцинүүдэй шиидхэбэринүүдые партиин Пригороднэ райкомой хэр зэргээр дүүргэжэ байһан тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тус асуудалаар партиин Пригороднэ райкомой секретарь нүхэр Воронцова элидхэл хээ.

КПСС-эй XIX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые ба партийна конференцинүүдэй тогтоолнуудые бэелүүлэн партиин тус райком партидоторой хүдэлмэрие зарим тэды һайжаруулаа гэжэ партиин горкомой пленум тэмдэглэбэ. Олохон партийна эхин организацинуудта партийна суглаанууд хаһа саг соогоо болодог, партийна организацинуудай секретарьнуудай семинар холодоо үнгэргэгдэдэг, тэрэшэлэн райкомой пленум зарлаха болзорнууд сахигдадаг, партийна хүдэлмэрие ажахын хүдэлмэритэй зохилдуулан ябуулдаг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар районой промышленна предприятинууд гүрэнэй 1952 оной түсэбүүдые болзорһоонь урид дүүргээ. Район доторхи түрүү зарим предприятинууд лесзавод, Вссоремзавод, Үдын модо урадхуулгын конторо, «Кооператор-комсомолец» ба «Красный транспортник» гэжэ олзоборилгын артельнүүд 1952 онойнгоо түсэб болзорһоонь бүри урид дүүргэһэн байна.

Гэхэ зуура, партиин райкомой хүдэлмэридэхи ехэ дутагдалнууд пленум дээрэ элирүүлэгдэбэ.

Партиин Пригороднэ райком хадаа партидоторой ба партийно-политическэ хүдэлмэрие партиин съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр шэнэдхэн табижа үшөө шадаагүй.

Партийна эхин организацинуудай хүдэлмэридэ партиин райком үшөө дутамагаар туһаламжа үзүүлнэ, тэдэндэ эрилтэ багаар табина. Парторганизацинуудай хүдэлмэри тухай тоосоонууд райкомой бюрогой заседани дээрэ үсөөнөөр зүбшэн хэлсэгдэнэ. Тиин парторганизацинуудай хүдэлмэриин дутуу дунданууд хаһа саг соогоо элирүүлэгдэнэгүй. Семинарнуудта партоганизацинуудай зарим секретарьнууд ерэдэггүй байха юм.

Гадна, партиин райкомой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд партийна эхин организацинуудта үсөө ошодог дээрэһээ тэдэнэй хүдэлмэрие һайнаар мэдэдэггүй.

Районой партийна организацида шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлгэ һулаар дэлгэрүүлэгдэнэ. Илангаяа доороһоо гараһан шүүмжэлэл хүсэдөөр дэмжэгдэдэггүй.

Олон парторганизацинуудта партийна суглаанууд бэлэдхэл муутайгаар, үсөөн үнгэргэгдэдэг. Партийна дээдэ органуудай ба өөрыгөөшье шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлые партиин райком һулаар шалгадаг дээрэһээнь пленумүүд ба бюрогой заседанинууд дээрэ баталан абтаһан хэдэн олон шиидхэбэринүүд дүүргэгдэнгүй үлэдэг юм.

Кадрнуудые шэлэн олохо ба хүмүүжүүлхэ хэрэг һулаар табигданхай. тиимэһээ һүүлэй дүрбэн һарын туршада партийна эхин организацинуудай секретарьнуудай 27 процентнь һэлгэгдээ.

Залуу коммунистнуудай идейно-политическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партиин райком ба партийна эхин организацинууд бага анхарал хандуулна. Кандидат ябаха болзороо үни удаанаар үнгэргэһэн хүнүүд олошороо.

Партиин райком, партийна эхин организацинууд хадаа үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүй дүршэлые промышленна предприятинуудта нэбтэрүүлхэ хэрэгые, рационализаторнуудай һайн һайн үүсхэлнүүдые тэрэ доронь дэмжэдэггүй байна.

Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда научна хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр табигданхай. Мүн голодһо гаргаха ябадалтай һулаар тэмсэнэ, бүтээн гаргаһан продукциин шанарые һайжаруулха, үныень химдаруулха хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулагданагүй, хүдэлмэришэдэй дунда техническэ һуралсал эмхидхэглэнэгүй.

Партийна гэгээрэлэй системэдэхи кружогууд ба политһургуулинуудай занятиин идейно-теоретическэ хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партиин райкомой хүтэлбэрилэгшэд ёһотой анхарал табидаггүй, харин кабинет соо һуугаад занятинуудай үнгэргэгдэһэн тухай тоо мэдээнүүдые суглуулаад байдаг юм гэжэ пленумдэ хабаадагшад тэмдэглэбэ. Олохон кружогуудай ба политһургуулинуудай пропагандистнууд, илангаяа нүхэд Бухарев (мебельнэ фабрика), Смирнов (Заудинска станци), Косоротов (мяха-консервын комбинат), Терехова (сэмбын фабрика) занятинуудаа идейнэ доодо хэмжээндэ үнгэргэдэг.

Районно партийна организацида агитационно-ниитын хүдэлмэри, илангаяа партиин XIX съездын материалнуудые, ажалшадай депутадуудай нютагай Советүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дүримые арад зондо тайлбарилан ойлгуулха хэрэг тон хангалтагүйгөөр табигданхай.

Район доторхи комсомольско организацинуудай хүдэлмэрие партиин Пригороднэ райком бодотоор хүтэлбэрилдэггүй, комсомольско организацинуудай хүдэлмэридэ партийна эхин организацинууд багаар туһалдаг. Комсомолецууд ба залуушуулые коммунистическээр хүмүүжүүлгэ ехэ дутагдалнуудтай байна.

Мүн районой промышленна предприятинуудай хүдэлмэриин дутуу дунданууд пленум дээрэ шүүмжэлэгдээ.

Пленум болбол зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа тодорхой шиидхэбэри баталан абаа.

Дутагдалнуудтаяа эбсэнэ

Шулуутайн леспромхозой партийна организациин хүдэлмэридэ горьтой дутуунууд бии байна. Тус парторганизациин бюро болбол коммунистнуудай политическэ һуралсалда ёһотой анхарал хандуулнагүй.

Эндэ 6 кружок ба политһургуулинууд эмхидхэгдэжэ тэдээндэ 90 шахуу хүн, тэрэ тоодо 70 гаран коммунистнууд хабаадуулагданхай. Теэд тэдэнэй хахадынь шахуу занятинуудтаа ябанагүй. Модо бэлэдхэлэй Брянска гэжэ участок дээрэ эмхидхэгдэһэн кружогто пропагандист нүхэр Балаганскиин гэмээр һуралсалай жэлэй эхилһэнһээ хойшо 5 заняти таһалдаһан байна. Пропагандист нүхэр Хондоронов занятияа үнгэргэхэ үдэрөө архидажа ябашаһан байха юм. Олонхи кружогуудайнь занятинууд идейно-теоретическэ доодо хэмжээндэ үнгэргэгдэнэ.

Партийна организаци хадаа коллективэйнгээ дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгые мартаһан байна. Модошодой дунда лекци, элидхэлнүүд үсөөн уншагдана. Тус леспромхозой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, партбюрогой секретарь нүхэр Занхабаев, партбюрогой гэшүүн нүхэр Толкачев гэгшэд партиин XIX съездын материалнуудаар лекци, элидхэл нэгэшье удаа хээгүй.

Парторганизациин агитколлектив 50 агитаторнуудһаа бүридэнхэй. Тэдэнэй хүдэлмэрие партбюрогой ёһотойгоор хүтэлбэрилдэггүй дээрэһээ нютагай Советүүдтэ һунгаха һунгалтануудта бэлэдхэлэй үедэ нэгэшье агитаторынь модошодой дунда агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулнагүй.

Энэ леспромхозой клуб ба улаан булангууд мүнөө хаалгатай байна. Партбюро хадаа модошодой дунда социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ёһо тэдыгээр хандана.

Иимэһээ зарим хүдэлмэришэд болон албахаагшадай зүгһөө ажалай ба гүрэнэй журам эбдэхэ баримта үзэгдэнэ. Ажалайнь бүтээсэ бага. Үнгэрһэн жэлэй гансахан декабрь һара соо олохон хүдэлмэришэд нормоёо дүүргээгүй. Зарим модошод хүдэлмэридөө голодһо гаргана. Модо шэрэхэ түсэбөө тус леспромхоз мууса дүүргэнэ.

Хүдэлмэридэхи эдэ бүхы дутагдалнуудтаяа леспромхозой парторганизаци эбсэжэ байһаар.

К. Скворцов.



Улан-Удын шэлэй заводой мастер Василий Матвеев бүри үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь һарада жэлэйнгээ нормо дүүргээ һэн. Мүнөө үдэрэйнгөө нормые 115—120 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Матвеев ажалдаа байна. А. Мантаевай фото.

Хэжэнгын аймагай „Коммунизм" гэжэ томодхогдоһон колхоздо

ШЭНЭ БАРИЛГА

Һаяхан Александр Тапхаевай хүтэлбэрилдэг барилгын бригада колхозой правлениин байшан шэнээр барижа ашаглалгада оруулба. Энэ байшан соонь правлениһээ гадна, партбюро, колхозой библиотекэ оролсобо.

Мүн тэрэшэлэн Гангата нютагта МТФ-е даагша нүхэр А. Цыбжитовэй хүтэлбэреэр 50 толгой тугалай һайн байра баригдаа.

КОЛХОЗОЙ ГОСТИНИЦА

Колхозой центртэ — Загустай тосхондо гостиница хүдэлмэрилжэ захалба. Гостиницынь байра һаруул ба дулаан, мүн тэндэ радио, телефон табигдаа, газетэ ба журналнууд бии.

Шэнэ гостиницын дэргэдэ столово хүдэлмэрилнэ.

ЛОКОМОБИЛЬ ТОДХОГДОБО

Һаяхан Дабан гэжэ нютагта 25 моринной хүсэтэй локомобиль тодхогдобо. Мүнөө энэ локомобилиин хүсөөр тээрмэ ба электрохюрөө хүдэлмэрилнэ.

Тэрээнэй машинист Цыренжап Санжаев үдэр бүхэндэ хэдэн арбаад пүүд таряа сохижо, модо хюрөөдэжэ, колхозой ба колхознигуудай эрилтые хүсэд хангана.

ЭРХИМ АДУУШАН

Пурбо Мунгуева эрхим ажалаараа колхоз соогоо суурхана. Үнгэрэгшэ 1952 ондо Пурбо даажа байһан 42 гүүнһээ 38 унага абажа, нэгэшье хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Энэ адуушан үнгэрэгшэ жэлдэ 1300 ажалта үдэр олоһон ба авансаар 120 пүүд таряа абаһан байна.

Г. Ильин.

Модоной заводуудай хүдэлмэрие һайжаруулха

Бурят-Монголой АССР-эй ой модоной промышленность жэлһээ жэлдэ урган хүгжэжэ, бүхы хүдэлмэринүүдээ механизациин хүсөөр хэдэг болож байна. Модо үйлэдбэрилдэг Улан-Удын ба Клюевскэ заводууд үйлэдбэриингөө хүсые жэл бүри дээшэлүүлнэ.

Улан-Удын модоной завод үнгэрэгшэ жэлдэ нилээд һайнаар ажаллаа. Тус заводто локомотивна шэнэ түхеэрэлгэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар, тэрэнэй хүсэн нилээд дээшэлээ. Тиимэһээ модо хюрөөдэхэ 1952 онойнгоо даалгабарие үлүүлэн дүүргэхэһээ гадна, түсэбһөө гадуур арбан нэгэ мянган кубометр модо хюрөөдэжэ, Эхэ ороондоо үгөө. 1951 ондо ажалай бүтээсые 23 процент дээшэлүүлхэһээ гадна, 736 мянган түхэригэй алмалта хэһэн байна. Энэ заводой рамщигууд нүхэд Г. А. Зубарев, Т. С. Варфоломеев болон бусад гансахан Улан-Удын модоной заводто бэшэ, харин СССР-эй промышленностьда мэдээжэ хүнүүд болонхой. Тус заводой 16 түрүүшүүл «СССР-эй ой модоной промышленностиин ударнигууд» гэһэн значогуудаар шагнагдаһан байна.

Тиибэшье, энэ заводто дутагдалнууд яһала олон. Нэн түрүүндэ, заводойнгоо доторой резервые хүсэдөөр ашагланагүй.

Клюевскэ модоной заводой коллектив шэнэ 2 локомобиль, модо хюрөөдэлгын хоёр шэнэ рама, автотранспорт, далайн буксир гэхэ мэтын түхеэрэлгэнүүдые гүрэнһөө абабашье, һайн шанартай Байгалай модо элбэг ехээр хюрөөдэхэ даалгабаряа холо дүүргэнэгүй. Тус заводто үгтэһэн түхеэрэлгэнүүдэй 20 шахуу процентнь миин хэбтэнэ. Тиихэдэ, шанар муутай продукци гаргаха ябадал олоор үзэгдэнэ. Заводой директор нүхэр Пантаев, главна инженер Копылов гэгшэд предприятияа оперативнаар хүтэлбэрилнэгүй, хүдэлмэришэдэйнгөө техническэ мэргэжэлые дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоногүй. Техническэ һуралсалай кружок эмхидхэбэшье, тэрэнэй заняти үнгэргэгдэнэгүй. Энээн дээрэһээ боложо энэ завод үнгэрэгшэ 1952 ондо 4 мянган кубометр барилгын модо арадай ажахыда дутуу үгөө. Улан-Удын ба Клюевскэ модоной заводууд барилгын модо хюрөөдэхэ хүсэеэ жэл бүри дээшэлүүлхэ уялгатай.

Республикын партийна, советскэ ба «Востсибдрев» организацинууд барилгын модо хюрөөдэдэг заводуудай хүдэлмэрие һайжаруулха асуудалда гол анхаралаа хандуулха уялгатай. Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, модо хюрөөдэлгые 7 дахин ехэ болгохо зорилго эдэ заводуудай урда табигдана.

Тэрээнһээ гадна, шэнэ табанжэл соо БМАССР-тэ модо хюрөөдэхэ ба үйлэдбэрилхэ 4 шэнэ завод баригдажа, жэл соо 1 миллионһоо доошо бэшэ кубометр хюрөөдэгдэһэн модо арадай ажахыда үгэхэ байна. Тус заводууд модо хюрөөдэхэһөө гадна, арадай ажахыда шухала хэрэгтэй стандартна гэрнүүдые бариха ба модон амһартануудые хэхэ юм.

Модо үйлэдбэрилгын шэнэ заводуудай дэргэдэ ажалшадай байранууд болон культурно-ажабайдалай гэрнүүд баригдахаар хараалагдана.

Н. Тимофеев, «Востсибдрев» трестые эрхилэгшэ.

Барилгын материалнуудые ехээр гаргаха

Бурят-Монголой АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи промышленностиин барилгын материалнуудай Управлениин предприятинуудта барилгын материалнуудые үйлэдбэрилгэ табадахи табанжэл соо, 1950 онойхитой сасуулбал, 214,9 процент ехэ болгогдохоор хараалагдана. Тэрэ тоодо хирпиисэ үйлэдбэрилгэ 235 процент, хушалтын черепицэ—372,4 процент, извёстко—253 процент, хюрөөдэгдэһэн модо—380,6 процент, барилгын модо—184,4 процент, бутова шулуу—390 процент, товарна доломит—500 процент ехэ болгогдохо юм.

Тэрээнһээ гадна, бутаргагдаһан извёстко, гоёолгын керамическа селикатна хирпиисэ гэхэ мэтын зүйлнүүдые манай республика дотор үйлэдбэрилгэ ехэ болохо юм. Мүнөө хүдэлмэрилжэ байгаа предприятинуудые үргэдхэхэ, үндэһөөрнь шэнэдхэхэ ба хүндэ хүдэлмэрие механизацилхаһаа гадна, ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, предприятинуудай үйлэдбэриин хүсые дүүрэнээр ашаглаха шухала.

Мүн барилгын материалнуудые үйлэдбэрилдэг предприятинууд шэнээр баригдаха, хуушануултань шэнэ цехүүд нээгдэхэ юм. Жэшээнь, жэл соо 25 миллион хирпиисэ үйлэдбэрилдэг завод Татаурова тосхондо шэнээр баригдажа эхилээ. Энэ барилгада 19,5 миллион түхэриг һомологдонхой. Жэл соо 60 миллион селикатна хирпиисэ үйлэдбэрилхэ шэнэ завод Улан-Удэдэ баригдахаар хараалагдана.

Мүн ашаглалгада байһан предприятинуудые шэнээр һэльбэхын тулада 15 миллион түхэриг, гэр байрын ба культурна барилгада 1,5 миллион түхэриг гаргашалагдаха юм. 1953 ондо манай предприятинууд шэнэ экскаватор, 13 автомашина, 12 автосамосвал, пилорама, бульдозер гэхэ мэтын олон техникэ абаха байна.

Барилгын материалнуудые элбэг ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха хэрэгтэ парти, правительство онсо анхарал хандуулха зуураа, бүтээн гаргадаг продукциин шанарые һайжаруулха, өөрын үные химдаруулха гэһэн харюусалгатай зорилго биднэй урда табина. Энэ зорилгые дүүргэхэ арга боломжо манай предприятинуудта гүйсэд бии. Тиимэһээ энэ арга боломжоёо дүүрэн хэрэглэн, энэ зорилгые бэелүүлхэ ёһотойбди.

А. Берлов. Барилгын материалнуудай Управлениин инженер-экономист.

Нүхэр И. В. Сталинай хэлэһэн түүхэтэ элидхэл

(„Нэгэдэхи табанжэлэй дүнгүүд" гэһэн нүхэр И. В. Сталинай элидхэлэй 20 жэлэй ойдо)

Нэгэдэхи табанжэлэй дүнгүүд тухай элидхэлые нүхэр Сталин 20 жэлэй урда тээ, 1933 оной январиин 7-до ВКП(б)-гэй ЦК-гэй ба ЦКК-гэй нэгэдэмэл пленум дээрэ хэһэн байна. Энэ түүхэтэ элидхэл соогоо нүхэр Сталин хадаа нэгэдэхи табанжэлэй үедэ советскэ арадай туйлаһан политическэ ба ажахын амжалтануудые тон гүнзэгыгөөр шэнжэлэн тобшолол хэбэ.

Нэгэдэхи табанжэлэй түсэбэй гол зорилгонь юун байгааб гэхэдэ, гээгдэнги техникэтэй байһан манай оронииe мүнөө үеын шэнэ техникын замда оруулха, аграрна байһан манай оронииe индустриальна орон болгохо ябадал байгаа. Ажахын социалистическэ формонуудай фронтые үргэдхэхэ, тиин ангинуудые үгы хэхын тула, социалистическэ общество байгуулхын тула экономическа база түхеэрхэ ёһотой байгаа. Социализмын база дээрэ промышленностьһаа гадна, мүн хүдөө ажахые коллективнэ томо ажахын замда оруулхаар томо индустри байгуулха хэрэгтэй байгаа. Тэрээнһээ гадна гадаадын ба дотоодын дайсадтай тэмсэхэ ябадалдань пролетарска гүрэнэй экономическа ба политическэ позицинуудые бэхижүүлхэ, манай ороной оборонын хүсэ шалалые эрид шангаар дээшэлүүлхэ хэрэгтэй байгаа.

«Яндаржа муудаһан мужицка мориһоо машинна томо индустриин моринда һууха. Табанжэлэй түсэбые зохёоходоо, тэрэниие бэелүүлхэдээ парти тиимэ зорилго табиһан байна» гэжэ нүхэр Сталин элидхэл соогоо хэлэһэн юм. (Ленинизмын асуудалнууд, 11-дэхи хэблэл, нюур 372).

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро хүдэлмэришэдэй, таряашадай ба интеллигенциин шэн зоригто ажалаар энэ зорилго амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ.

Табанжэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ олониитын социалистическэ мүрысөөн ехэ үүргэ дүүргээ һэн. Нүхэр Сталин хадаа коммунизм байгуулгын коммунистическэ метод гээшэ гэжэ тус мүрысөөе нэрлэбэ.

Сталинска нэгэдэхи табанжэл 1928 оной октябриин 1-дэ эхилһэн юм. Тэрэ хадаа 1932 оной эсэстэ, тайлбарилан хэлэхэдэ, дүрбэн жэл 3 һара соо дүүргэгдэһэн байна. Нэгэдэхи табанжэлэй дүнгүүд тухай элидхэл соогоо нүхэр Сталин тэрэнэй уласхоорондын асари ехэ удхашанарые тэмдэглэһэн байгаа. СССР-тэ нэгэдэхи табанжэлэй түсэбэй абтаһанай һүүлээр, буржуазна политигууд хадаа табанжэлэй түсэбүүд дүүргэгдэхэгүй юм, капиталистнуудай туһаламжагүйгөөр хүдэлмэришэд ба таряашад оронииe һэргээн байгуулжа, эгээн шэнэ техникээр зэбсэглэгдэһэн түрүү ажахые байгуулжа шадахагүй, хүдэлмэришэн анги имагтал хуушан юумэ эбдэжэ шадаха, теэд шэнэ юумэ байгуулжа шадахагүй юм гэжэ баталан хэлэдэг байгаа. Табанжэлэй дүнгүүд эдэ худал шашалдаануудые бүримүһэн буруу һүртэбэ. Пролетариат хадаа хуушан юумые эбдэдэгтэл адляар шэнэ юумэ тиимэ һайнаар байгуулжа шадаха юм гэжэ эдэ дүнгүүд харуулаа.

Табанжэлэй түсэб манай ороной түхэл шарайе хубилгаба. Промышленностьда урдань байгаагүй шэнэ һалбаринууд СССР дотор бии болгогдоо. Ехээр хүгжөөгдэһэн хара металлурги, тракторна промышленность, станок байгуулга, мүнөө үеын химическэ промышленность, хүдөө ажахын машина бүтээлгэ, авиационно промышленность бии болгогдоо.

Промышленностиин хуушан һалбаринууд нилээд ехээр үргэдхэгдөө. Урда зүгтэ нүүрһэнэй-металлургическа базые үргэдхэхын хажуугаар, зүүн зүгтэ нүүрһэнэй-металлургическа шэнэ база байгуулагдаа. Дунда Азида ба Баруун Сибирьтэ текстильнэ промышленностиин хоёр шэнэ база байгуулха үндэһэ бии болгогдоо.

Нэгэдэхи табанжэлэй үедэ Магнитогорско, Кузнецкэ металлургическа заводууд, Харьковска ба Сталинградска тракторна заводууд, Ростов городтохи хүдөө ажахын машина бүтээлгын завод, Москвадахи ба Горьковтохи автомобильна заводууд, Березниковско химическэ комбинат ба бусад предприятинууд баригдаа.

Машина бүтээлгэ илангаяа түргөөр хүгжэбэ. Нэгэдэхи табанжэлдэ машина бүтээлгын хэмжээн революциин урда тээхи хэмжээнһээ нилээд ехээр үлүүлээ.

СССР хадаа аграрна оронһоо индустриальна орон болгогдоо. Арадай бүхы ажахыда промышленна продукциин удельнэ хэмжээн 70 процент болобо. Капиталистическэ этэгээдүүд промышленностьһаа түригдэн бусалтагүйгөөр эсэслэн гаргагдаһан юм. Социалистическэ промышленность СССР дотор индустрие хүгжөөхэ гансахан формо болоо.

Тиихэ зуураа, промышленностиин социалистическэ системэ хадаа капиталистическэ системэдэ орходоо бүрин булюу һайн байһанаа харуулаа. СССР-эй промышленна продукциин хэмжээн дайнай урда тээхи хэмжээнтэй сасуулхада 1932 оной эсэстэ 334 процентээр ургаба, тиихэдэ США-гэй промышленна продукци дайнай урда тээхи хэмжээнһээ 84 процент, Англида—75 процент, Германида—62 процент болобо.

Социалистическэ мүрысөөе эмхидхэлгэ, промышленностиин шэнэ һалбаринуудые байгуулга манай ороной оборонолые бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ удхашанартай байгаа.

Социалистическэ индустриализацилга хадаа хүдөө ажахые социальна ба техническэ талаар үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха шиидхэхы арга боломжо бии болгоо. Хүдөө ажахын талаар нэгэдэхи табанжэл бүхы дээрээ коллективизацилгын табанжэл байгаа. СССР болбол жэжэ таряашадай ажахытай байһан оронһоо дэлхэй дээрэ эгээн томо хүдөө ажахытай орон болоо. Ниитэ дээрэнь коллективизацилга хэһэнэй үндэһэ һуури дээрэ, кулагуудай ажахынууд үгы хэгдээ.

Социалистическэ промышленностиин үзэгдөө дуулдаагүй ехэ түргэнөөр дэбжэлтэ, хүдөө ажахые коллективизацилгын амжалтанууд хадаа ажалшадай материальна ба культурна байдалые үндэһөөрнь хубилгаха ябадалда хүргэбэ. Энэнь шиидхэхы хоёр баримтада нэн түрүүлэн харагдана гэбэл: хүдэлмэригүйдэлгые усадхаха, үглөөдэртэ найдаха ябадалые хүдэлмэришэдтэ этигүүлхэ, колхозуудта олонхи таряашадые хабаадуулһантай дашарамдуулан, деревнидэ ядуу байдалые үгы хэхэ болоно.

«Нэгэдэхи табанжэлэй дүнгүүд» гэһэн элидхэл соогоо нүхэр Сталин эдэ баримтануудай түүхэтэ ехэ удхашанарые тэмдэглэбэ.

СССР-тэ нэгэдэхи табанжэлые бэелүүлгэ хадаа бүхэдэлхэйн түүхэтэ удхашанартай события болоо. Нэгэ орон дотор социализмын илаха арга боломжо тухай Ленинэй ба Сталинай һургаалай зүб байһан ябадалынь социализмын экономическа һуури байгуулгые бодото дээрэнь баталба.

Нэгэдэхи табанжэлэй түсэб хадаа манай орон дотор социалистическэ байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ ябадалда бүхы советскэ хүнүүдые зоригжуулаа. Нэгэдэхи табанжэл хадаа тэрэнэй хойто тээ болоһон табанжэлнүүдые бэелүүлгын үндэһэ һуури дээрэ манай социалистическэ экономикын үзэгдөө дуулдаагүйгөөр хүгжэлтые нээһэн байна.

Сталинска табанжэлэй турша дотор манай орон дотор үйлэдбэри угаа ехээр хүгжөө.

Социалистическэ хүсэн түгэлдэр индустрие ба коллективнэ томо ажахые байгуулха, оронииe хамгаалхын тула, дайнай үедэ дайсаниие бута сохихын тула материальна угаа ехэ арга боломжо бии болгохо гэһэн асари ехэ зорилго табигдаһан байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн хадаа манай агууехэ Эхэ орондо ехэ туршалга болоһон болобошье, индустриализациин ба коллективизациин политикын ашаар бүхы бэрхэшээлнүүд дабагдаа. Арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ түсэб дайнай хойто тээ ехэ амжалтатайгаар дүүргэдээ.

Партиин XIX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд ба «СССР дотор социализмын экономическа проблемэнүүд» гэжэ нүхэр И. В. Сталинай гениальна зохёол коммунистическэ байгуулалтын асари ехэ зорилгонуудые советскэ арадай үмэнэ табяа. Советскэ арад табадахи табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө амжалтатайгаар тэмсэжэ байна. Энэ табанжэл коммунизмда ошохо зам дээрэхи шухала шата болохо юм.

Нүхэр Сталинай сэсэн мэргэн заабаринуудые хүтэлбэри болгон, парти ба советскэ арад хадаа уласхоорондын империализмын бузар хүлһэншэдые—троцкистнууд ба бухаринецуудые—урбагша бузар бандануудые үндэһөөрнь бута сохин һалгаагаа. Коммунистическэ парти социалистическэ гүрэнэй хүсэ шадалые эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлнэ, советскэ дүлэтэ патриотизмын үзэл бодолоор бүхы советскэ хүнүүдые хүмүүжүүлнэ, революционно ехэ һэрэмжэтэй байхыень советскэ хүнүүдые уряална, хүн зоной дунда өөрынгөө политическэ хүдэлмэрие шангадхана, буржуазна идеологиин али бүхы үзэлнүүдтэй эсэшэгүй ехэ тэмсэл хэнэ.

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро, нүхэр Сталинайударидалгаар ябажа, манай орон хадаа коммунистическэ обществые байгуулха гэһэн өөрынгөө агууехэ зорилго тээшэ этигэл найдабаритайгаар ошожо ябана.

Социализмын замда ороһон арадай демократиин оронуудай ажалшад социалистическэ общество байгуулһан СССР-эй арадуудай агууехэ жэшээ дагана. Тэдэнэр хадаа сталинска табанжэлнүүдэй үедэ Советскэ Союзай согсолһон түсэбтэ социалистическэ экономико байгуулгын баян дүй дүршэлые өөһэдтөө хэрэглэнэ.

С. САЯНСКИЙ.

МАЛАА ТЭБИР ТАРГАНААР ОНДО ОРУУЛАЯ!

Муу бэлэдхэлэй хойшолонгууд

Хэжэнгын аймагай олонхи колхозууд мүнөө жэлэй малай үбэлжэлгэдэ тон муугаар бэлэдхээд, эмхигүйгөөр үнгэргэжэ байна. Иимэ байдал имагтал малдаа хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхээгүй ба дулаан байраар дүүрэн хангаагүй дээрэһээ болоо. Жэшээлхэдэ, Советскэ сельсоведэй «Зурганай зам» колхоз һүүлэй хэдэн жэл соо малай типовой байрануудые барягүй. Үни бариһан байрануудынь мүнөө үмхиржэ, унаха болонхой. Энэ колхозой малажалай фермэнүүд түсэбөөр хараалагдаһан үбһэ тэжээлэйнгээ 60—70 процентыень мүнөө эдюулжэ дүүргэнхэй. Фермэнүүдэй газаа тэжээлэй запас байхагүй. Шаралза гэжэ газарта байдаг гүүртын (даагшань нүхэр Доржиева) малнууд илангаяа ехээр муудаа. Эндэхи малнууд үбэлэй хүйтэнэй үедэ дэбисхэргүй байһан дээрэһээ ехээр тураһан байна.

Энэ колхоз малшадта ажабайдалай зохистой һайн услови байгуулаагүй, малшадай байха гэр байранууд задагай зайдан, сонхонуудынь хүсэд шэллэгдээгүй, харанхы, зэсоохинь будагдаагүй байдаг. Малшадта һайн условиин байгуулагдаагүй дээрэһээ олон колхозникууд малһаа гарахамнай гэжэ мэдүүлдэг болонхой. Малшадай дунда социалистическэ мүрысөөн эмхидхэгдээгүй, агитаторнууд эндэ ерэдэггүй ба партиин XIX съездын шиидхэбэринүүдые малшадта ойлгуулха хүдэлмэри тон һулаар ябуулдаг байха юм. Малай туража, дааража, харуүһа муутай байхадань колхозой правлени, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Намдаков ба партийна эхин организациин секретарь нүхэр Будацыренов гэгшэд хооһон захиралтануудые үгөөд, ямаршье хэмжээ абадаггүй байна.

Мүн «Заветы Ильича» колхоз малай үбэлжэлгэдэ бүришье муугаар бэлэдхэһэн байгаа. Энэ колхоздо тэжээлэй тоо бүридхэл мүнөө хүрэтэрөө дүүргэгдээгүй, фермэнүүдые даагшадта үбһэн ба соломо гэхэ мэтын тэжээл ёһо тэдыгээр тушаагдаһан, тэжээл гаргашалха һара бүриин түсэб ба нормо тогтоогдоогүй байна. Малшад малдаа нэгэ үдэр соо хэды шэнээн тэжээл эдюулхэеэ мэдэдэггүй, фермэнүүд дээрэ тэжээлэй запас бэлэдхэгдэдэггүй, үдэр үдэртөө гаргашалагдажа дууһадаг байха юм. «Улзытэ» гэжэ газарта нүхэр Ринчиновэй 360 гаран эхэ хонидтой отара байдаг. ОТФ-е даагша нүхэр Холмогоровой гэмээр тус отарада үбһэ тэжээлэй запас байгуулагдаагүй. Тиимэһээ хонидынь заримандаа 2—3 хоногоор хооһоор хорой соогоо хаалтатай байдаг. Энэ колхозой малажалай фермэнүүд кадрнуудаар хүсэд хангагдаагүй. Тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Тарабухин ниитынгээ малай үбһэ тэжээлээр хүсэд хангагдаагүй байбашье, хамтын суглаанай зүбшөөлгүйгөөр колхозойнгоо соломые ондоо колхоздо хуули бусаар үгэжэрхиһэн байна. Тиихэдэ, энэ колхоздо малай харууһанай муу байһан дээрэһээ ноябрь ба декабрь һара соо 20 шахуу үхэр гарзалаа.

Мүн Дунда-Худанай сомоной Молотовой, Кировэй нэрэмжэтэ, Дээдэ-Хэжэнгын сомоной «Манай ажал» колхозуудта малай үбэлжэлгэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ байна. Эдэ колхозуудта малажалай байранууд эртээнһээ бэлэдхэгдээгүй байгаа. Харууһанай мууһаа боложо, һүүлэй үедэ малнуудынь туража ба гарзалжа эхилээ. Жэшээлхэдэ, «Манай ажал» колхоздо 300 гаран хонид дундаһаа доошо шадалтай, 150 гаран хурьгад туранхай. ОТФ-е даагша нүхэр Баяртуев хонидоо һайнаар үбэлжүүлхын түлөө оролдоногүй. Мүнөө үбэлэй хүйтэндэ хонидынь хорёо соо эдеэлдэг ба уйтан дал соо хонодог байна. Энэ колхоздо ноябрь ба декабрь соо 16 залуу мал гарзалаа. Участково зоотехник нүхэр Васильев малые зүбөөр эдеэлүүлхэ тухай малшадта зоотехническэ заабари үгэдэггүй, фермэнүүд дээтүүр үсөөн ябадаг.

Дурсагдагша колхозуудай малшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. Агитаторнууд фермэнүүдтэ үнинэй ерэнэгүй. Газетэнүүд ба журналнууд саг болзор соогоо асарагданагүй. Радиоприёмнигуудшье тодхогдоогүй байха юм. Аймгүйсэдкомой культурно-гэгээрэлэй таһаг (даагшань нүхэр Дугарцыренов) малшадай дунда культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һулаар эмхидхэнэ.

Аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын таһаг (даагшань нүхэр Житихин) малай үбэлжэлгые хэлэшэгүй муугаар хүтэлбэрилнэ. Тус таһагай хүдэлмэрилэгшэд малай үбэлжэлгэдэ эртээнһээ һайнаар бэлэдхэхэ ябадал хангаха ёһотой аад, юушье хэнгүй һууһан байгаа.

Тиихэдэ партиин айкомой бюро болбол малай үбэлжэлгые һайжаруулха тухай хэдэн дахин шиидхэбэринүүдые абабашье, тэдэ шиидхэбэринүүдынь мүнөө болотор бэелүүлэгдээгүй байһаар.

П. Содбоев,
манай корреспондент.



Республикын габьяата чабан Дари Ойдопова Хориин аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо ажалладаг юм. 1952 ондо нүхэр Ойдопова 260 хониноо 270 хурьга абаад, бултыень мал болгоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Дари Ойдопова.

З. Веснинагай фото.

Налоговой агент

Закаменай аймагай Советэй гүйсэдкомой финансын таһагай налоговой агент Цыбикжап Цыбиков хүдэлмэреэ һайнаар ябуулна.

Мүнөө нүхэр Цыбиков алба налог суглуулха жэлэйнгээ түсэбые аяар ноябрь һарын эхеэр дүүргээд, 1953 оной тоосоогоор алба налог суглуулжа эхилһэн байха юм.

Цыбикжап Цыбиков эрхим һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө БМАССР-эй Финансын министерствын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдахаһаа гадна, хэдэн дахин мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Б. Шойдоков.

Һунгалтанууд тухай Дурим

Бурят-Монголой гүрэнэй хэблэл «Бурят-Монголой АССР-эй ажалшадай депутадуудай аймагуудай, городской, городуудтахи районно, сельскэ, сомонуудай ба поселково Советүүдтэ һунгаха һунгалтанууд тухай Дурим» ород хэлэн дээрэ 10 мянган экземпляр тиражтайгаар брошюра болгон хэблэжэ гаргаба. Мүн тус Дурим ород ба бурят-монгол хэлэн дээрэ плакадаар 5000 экземпляр тиражтайгаар гаргагдаад, книготоргын магазинуудта тушаагдаба.

Бурят-монгол үзэг бэшэгтэ зониие һургаха!

Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохо аал?

Республикын Министрнүүдэй Соведэй ба ВКП(б)-гэй обкомой 1946 оной октябриин 16-най тогтоол хадаа ажалшадые ород алфавит дээрэ зохёогдоһон бурят-монгол үзэг бэшэгтэ һургаха кружогуудые эмхидхэхэ гэжэ партиин айкомуудые, аймгүйсэдкомуудые ба тэдэнэй арадай гэгээрэлэй таһагуудые уялгалһан байгаа. Тэрээнһээ хойшо 6 жэлһээ үлүүтэй саг үнгэрөө.

Кяхтын ба Кударын аймагуудта бурят-монгол үзэг бэшэгтэ хүн зониие һургаха талаар энэ хугасаа соо өөдтэй юумэ хэгдээгүй байна. Жэшээнь, Кяхтын аймагай 7 колхозуудта кружогууд «эмхидхэгдэһэн» гэжэ минл аймагай гэгээрэлэй таһагта саарһан дээрэ тэмдэглэгдээд, үнэндөө жэлһээ жэлдэ хүдэлмэрилдэггүй юм. Усть-Киранай сомоной «Большевик» гэжэ колхоздо нютагай багша нүхэр Тубановагай «хүтэлбэри» доро... ганса хүн бурят-монгол үзэг бэшэгтэ һуража байна. Маленковой, Энгельсын, Сталинай ба бусад колхозуудта энэ хүдэлмэри огтошье ябуулагдадаггүй, үзэг бэшэг шудалалгын кружогуудшье үгы юм. Ушар юуб гэхэдэ, энэ хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэ уялгатай аймагай гэгээрэлэй таһаг (даагшань нүхэр А. И. Кауров) тус хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр, ёһо тэдысэ хандадаг байна. Тус таһагайхид хаана, ямар колхоздо кружогой хүдэлмэрилдэг ба хүдэлмэрилдэггүйе мэдэдэггүй.

Кяхта городто бурят-монгол хэлэ шудалха кружогууд огтошье эмхидхэгдээгүй. Бурят-монгол үзэг бэшэгтэ һураха дуратай хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад Кяхтада нилээдгүй олон. Теэд, аймагай гэгээрэлэй таһаг юундэшьеб энэ хэрэгые хайхардаггүй байха юм.

Бурят-монгол үзэг бэшэгтэ хүн зониие һургаха кружогуудые мүн Кударын аймагай гэгээрэлэй таһаг (даагшань нүхэр Б. Чойбсонов), эмхидхээгүй байна. Аймаг дотор бурят-монгол үзэг бэшэг мэдэхэгүй ба бага мэдэхэ хүнүүд угаа олон. Калининай, Ленинэй, Молотовой нэрэмжэтэ ба «Баян-Булаг» гэжэ колхозуудта үзэг бэшэг шудалалгын кружогууд энээнэй урда жэлнүүдтэшье, энэшье жэлдэ бии болгогдоогүй.

Энэ хүдэлмэри Кяхтада болон Кударада яахадаа ябуулагданагүйб гэхэдэ, партиин Кяхтын ба Кударын айкомууд, аймгүйсэдкомууд энэ хэрэгэй политическэ удхашанарые тооногүй. Тус аймагуудай бурят зоной дунда бурят-монгол хэлэн дээрэ агитационно ойлгууламжын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдадаг байна. Бурят-монгол хэлэн дээрэ лекци, элидхэл ба хөөрэлдөөнүүд үсөөн үнгэргэгдэдэг. Эндэхи аймагуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдшье колхозуудаар ябахадаа бурят хэлэн дээрэ элидхэл, лекци хэдэггүй. Кударын аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Марков, түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Иванов, КПСС-эй Кударын айкомой секретарь нүхэр Федоров, Кяхтын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Сибиданов, КПСС-эй Кяхтын айкомой секретарь нүхэр Ермолаев ба бусад зарим хүтэлбэрилхы нүхэд бурят-монгол хэлэн дээрэ ямар нэгэн политическэ темэтэй хөөрэлдөө үнгэргэдэггүй юм.

Иимэ байдалые саашадаа тэсэжэ болохо аал?

Б. Дымбрылов, манай
корреспондент.

„Документ байхал ёһотой һэн“

Бурят-монгол үзэг бэшэг мэдэхэгүй ба бага мэдэхэ ажалшад Ториин аймаг дотор нилээд олон юм. Ториин аймгүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһаг (даагшань нүхэр Д. Корнаков) тэдэниие һургаха хэрэгтэ анхаралаа хандуулнагүй. 1951—1952 оной һуралсалай жэл соо бурят-монголой үзэг бэшэгтэ хэды хүн һуража гарааб, мүнөө хэды хүн һуража байнаб гэжэ нүхэр Корнаковһоо асуухада, тэрэ юушье мэдэхэгүй байба.

Тус таһаг бурят-монгол үзэг бэшэгтэ ажалшадые һургахын түлөө багшанарые ба культармеецүүдые оложо, тэдэндэ тодорхой даалгабари үгөөгүй, тэдэнтэй зүблөө үнгэргөөгүй байна. Арадай гэгээрэлэй таһагай инспекторнууд Одроева ба Брянский гэгшэд энэ хүдэлмэриие аймаг дотор ябуулха ёһотой байһан аад, уялгаяа «мэдэрхэгүй» шэнги боложо, бэеһээ зайсуулхые һэдэнэ.

—1951—1952 оной һуралсалай жэлдэ тус хүдэлмэридэ 22 мянган түхэриг мүнгэн хараалагдаһан байгаа. Энээнэй 14 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагданхай, — гэжэ аймагай гэгээрэлэй таһагай бухгалтер нүхэр П. Очиров хөөрэнэ.

Харин 1952 оной январиин 1-һээ хойшо мүнөө болотор 36 хүн бурят-монгол үзэг бэшэгтэ һургагдаа. Тиин һургажа гаргаһан хүнүүдтэнь гурбан дансын ёһоор 1728 түхэриг мүнгэн түлэгдөө. Зүгөөр тэдэ 36 хүнэйнь бэшэһэн шалгалтын хүдэлмэринүүд, комиссиин актнуудшье байбагүй. Гансахан списогэй ёһоор ведомость табяад, түлэгдэһэн байха юм. Гаргашалагдаһан бэшэ мүнгэндэнь ведомость ба һуража гараһан зонойнь список, шалгалтын комиссиин акт, шалгалтын хүдэлмэринүүд огто байбагүй. Хайшан гээд, ямар юумэндэ гаргаша болоһыень мэдэхэ хүн олдобогүй. Харин нүхэр Корнаков «гаргашалагдаһан мүнгэндэ документ байхал ёһотой һэн» гэжэ харюусаба.

Д. Доржиев.

Бурят-монгол хэлэнэй мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра тухай

Урданай монголистнар монгол ба бурят хэлэнүүд тухай ямар нэгэн зохёолнуудые бэшэхэдээ гол түлэбынь фонетикэ болоод морфологидо һаналаа табидаг, харин синтаксис тухай хэлээшье хадаа нэгэ хэды үсөөбтэр үгөөр дүүргэдэг байгаа юм. Жэшээлхэдэ, мэдээжэ монголист Алексей Бобровников 1849 ондо өөрынгөө ехэхэн научна зохёол болохо «Монгол ба калмак хэлэнэй грамматика» соо мэдүүлэл тухай иигэжэ бэшэһэн байха юм: «Мэдүүлэл соо байһан үгэнүүд хэрбээ бэе бэетээ удхын талаар холбоотой байгаа хадаа, байраа тогтомол ёһоор эзэлээд байдаг: хэрбээ хэды үгэнүүд нэгэ янзын гэшүүнэй удхатай ба бүгэдөөрөө глаголдо мэдэлтэй байбал, хэлэгшэ нюурай дураар байрануудаа хамаагүй эзэлдэг»[1]).

Нүгөө монголист проф. Котвич 1908/9 оной һуралсалай жэлдэ Петербургска университедэй восточно факультедтэ уншаһан лекцинүүд соогоо тус асуудал тухай иигэжэ хэлэнэ:

«Мэдүүлэлэй гэшүүд ба мэдүүлэлнүүдшье тон тогтомол ёһоор байрануудаа эзэлдэг байха юм. Ямаршье мэдүүлэл соо түрүүшын һууридa заабол нэрлүүлэгшэ, хамагай һүүлдэ хэлэгшэ байдаг. Мүн энээнтэйгээ адли нүхэсэл мэдүүлэл шухала мэдүүлэлдээ гү, али шухала мэдүүлэл соохи али нэгэ үгэдэ хамаадаһан байгаа хадаа, тэрээнэй урда тээнь байдаг».

Гурбадахи автор—Александр Орлов «Бурят-монгол яряанай хэлэнэй грамматика» гэһэн зохёол соогоо синтаксис тухай иигэжэ хэлэһэн байха юм: «Энэ асуудал тухай (синтаксис тухай, **Д. А.**) гүнзэгыгөөр мэдэхэ гэжэ зорёо хадаа, тэдэнтэй (бурядуудтай **Д. А.**) нилээд удаан хөөрэлдэхэ, танилсаха хэрэгтэй,... простой мэдүүлэл соо нэрлүүлэгшэнь түрүүшын, хэлэгшэнь хамагай һүүлшын һууридa байдаг; мүн энээнтэй адли составной мэдүүлэл соо нүхэсэл мэдүүлэлынь шухала мэдүүлэлэйнгээ урда байдаг»[1]).

Һүүлшын үеын монголоведнэ литература соо проф. Г. Д. Санжеевэй зохёолнуудтай танилсаха шухала байна. Тус автор болбол мэдүүлэлэй гэшүүдэй байра тухай хорёод шахуу жэлэй саада тээ иигэжэ хэлэһэн юм: «Юрэ хэлэлгэдэ хамагай простой шэнжэтэй мэдүүлэл болбол нэрлүүлэгшэ, хэлэгшэ ба нэмэлтэһээ бүридэһэн байдаг; нэрлүүлэгшэшье, нэмэлтэшье хадаа эрхэбэшэ мэдүүлэлэй һүүлдэ байһан хэлэгшын урда орсод байха ёһотой юм. Жэшээлбэл, наран гараба, нүхэр ерэбэ, мал ябана, би багшаб. Эгээл простой мэдүүлэл энээнһээ ондоогоор бүридэжэ болохогүй юм: нэрлүүлэгшэнь хододоо хэлэгшынгээ урда байдаг; харин ород хэлэндэ нэрлүүлэгшэнь хэлэгшынгээ хойношье ороод байдаг»,—[2] гэжэ тэрэ бэшэһэн байха юм. Г. Д. Санжеев 1940 ондо «Бурят хэлэнэй синтаксис» бэшэһэн байна. Тэрэ научна зохёол соогоо мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра тухай мүн урданайхидал адлишаг бодолтойгоор хэлэһэн байна. 1941 ондо нүхэр Санжеев мэдүүлэлэй гэшүүд һуурияа һэлгэжэ болохо гэжэ бэшээ һэн. Бүри һаядаа, 1945 ба 1951 онуудта хэблэгдэһэн бурят-монгол хэлэнэй учебнэ синтаксисуул дотор мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра тухай юушье хэлэгдэнэгүй. Юрэ бурят-монгол мэдүүлэл соо үгэнүүд заабол тогтомол һуури эзэлжэ байдаг бэшэ юм гэжэ айнгүй баталжа болохо байнабди. Мэдүүлэл соо ороод байһан үгэнүүд тогтомолшье, тогтомол бэшэшье һуури эзэлжэ болодог. Жэшээлбэл, горьтойхон хэрэглэгдэдэг парна үгэнүүд болбол һуурияа олонхидоо танижа бүридэдэг. Тэдэнэр нигтаар хамтаржа, нэгэ удхатай болошодог. Жэшээ:

1) «Эдеэ хоол» гэхэдээ бүхы эдихэ юумэнүүдые хэлэнэ, тиимэ дээрэһээ эдеэ хоолой министерство гэдэг.

2) Хүндэ хүнгэн, 3) аша габьяа, 4) эрдэм бэлиг, 5) шэнэ һонин, 6) үгэ хүүр, 7) һуулга хүнэг г. м. парна үгэнүүдэй нэгэ удхатайгаар хэрэглэгдэдэгынь элитэ. Гадна, һүүлшын үедэ абтаһан үгэнүүд үндэһэн бурят үгэнүүдтэй хамтаржа, парна болодог ушар бии болоһон байна.

1) Һубаг ханааб, 2) эд товар, 3) уряа лозунг, 4) культура гэгээрэл г. м. Дээрэ хэлэгдэһэн ёһоор парна үгэнүүдэй эзэлээд байһан байрые заримдаа һэлгэжэ болохогүй юм. Жэшээлбэл, хоол эдеэн, хүнгэн хүндэ, бэлиг эрдэм, товар эд, хүүр үгэ г. м. холбоходо тааруу удха гарахагүйнь мэдэгдэнэ.

«Хэлэнэй грамматическа байгуулга болоод гол словарна фондынь бүри эртэ урда сагта тогтожо, олон үе соо аажамаар хубилжа, хүгжэжэ байдаг»,—гэжэ манай агуухэ багша И. В. Сталин һургадаг байна. Энэ шиидхэхы заабариие иигэжэ ойлгохо ёһотойбди. Хэлэнэй зүйлнүүдэй удаан түргэн хубилха ябадал тус зоной ажабайдалай условиһоо дулдыдадаг. Хэнэйшье мэдэхээр, Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин урда тээ хүн зоной культура, болбосорол тон бага байһан тула хэлэ бэшэгэйншье дэбжэлтэ мүн лэ тиимэрхүү байгаа. Революциһаа хойшо социалистическэ замда ороод ябахадаа бүхы арадай ажахы, байра байдал болбосоронги боложо, түрэлхи хэлэн дээрээ бэшэг, литература хүгжөөжэ, хүн зоной хэлэн шэнэ шэнэ үгэнүүдые хэрэглэн, элдэб нарин, гүнзэгы удхатай һанал бодолнуудые тэмдэглэжэ шадаха боложо байна. Иимэ дээрэһээ мүнөө бурят-монгол мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра урданайхиһаа ондоо болоо гү? Хэрбээ болоо хадаа хэды шэнээн болооб, али дээрэ дурсагдаһан зарим лингвистнүүдэй баталһанай ёһоор хэбээрээ үлөө гээшэ гү? Бурят-Монголой уранзохёолшодой мүнөө үеын зохёолнуудтай танилсаад байхадаа эдэ асуудалнуудта зүрхэтэйгөөр харюусажа болоно. Уранзохёолшод болбол үгэ хүүрээ, мэдүүлэлээ арад зоной аялга хэлбэриие баримталжа бэшэдэг тула, тэдэнэй зохёолнууд манда найдамтай баримта боложо үгэнэ. Жэшээлбэл: «һайн даа, зайһан, ехэ туһа хүргэбэт, туһыетнай харюулха юм ааб даа, хүбүүмни» (Н. Балдано). Энэ мэдүүлэл соо «һайн даа» гэжэ хэлэгшэнь нэрлүүлэгшэһээн урда ороод байна. Иимэшүү мэдүүлэлнүүд мүнөө үеын зохёолнууд соо үсөөн бэшэ дайралдадаг, энээн дээрэһээ хэлэгшэнь заабол мэдүүлэлэй һүүлдэ байха ёһотой юм гэдэг буруу болоно.

Мүн баһа «элирхэйлэгшэнь хододоо элирхэйлһэн үгынгөө урда байха ёһотой» гээшын бурууень олоходо бэрхэтэй бэшэ юм. Жэшээ: «Галша үбгэн хоймортоо хүл нюсэгэн, самсагүй, гааһаа зуужа, гэдэһээ дээшэ доошонь эльбэн, эльбэн һууна» (Х. Намсараев). Эндэ «хүл нюсэгэн, самсагүй» гэжэ «Галша үбгэн» гэһэниие элирхэйлнэ, тиигэбэшье тэрээнэй һүүлдэ ороод байна. Нэмэлтэшье, ушарлагшашье мүн баһа эрхэбэшэ тогтомол байратай бэшэ юм, теэд Г. Д. Санжеев өөрынгөө: «Бурят-Монголой дунда һургуулинуудай багшанарта зорюулагдаһан синтаксис» соогоо (50-дахи хуудаһан) эдэ гэшүүд тухай: «нэмэлтын онсо илгаа болбол мэдүүлэл соо эрхэбэшэ хэлэгшын урда байдаг, ондоо тээ байжа огто болохогүй»,—гэһэн байна. Энэ баталалгые хододоо зүб гэжэ яажашье болохогүй гээшэ. Жэшээ: «Нүхэд, түргэн зайлыт эндэһээ, баригты энэ буу» (Н. Балдано). Энэ мэдүүлэл соо «Эндэһээ» гэжэ байрын ушарлагша хамаадаһан «зайлыт» гэһэн хэлэгшынгээ хойно ороод байна ха юм; «буу» гэжэ сэхэ нэмэлтэ «баригты» гэжэ хэлэгшэ үгынгөө мүн һүүлдэнь ороһон байна. Үшөө нэгэ жэшээ: «Яба түргэн, уһаа асара!» Баһа: «Үлгэ дэгэлээ!» (Н. Балдано). Энэ мэтын мэдүүлэлнүүдые бурят-монгол хэлэнэй дүрим ёһые эбдэн, гажа буруугаар зохёогдобо гэжэ болохо аал?...

Иимэ үзэгдэлнүүд бурят-монгол хэлэнэй урагшаа дэбжэжэ, олон зүйлэй һанал бодолые нарибшалан тэмдэглэжэ шадаха боложо байһыень гэршэлнэ. Мэдүүлэл соохи үгэнүүд заабол хододоо тогтомол байра эзэлжэ байха ёһотой юм гээшэмнай бурят-монгол хэлэнэй хүгжэлтэдэ һаад-торгуули хэхэһээ бэшэ юу хэхэб даа? Нэгэ зарим авторнууд бэшэгэй хуушан заншал баримталангүй, мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байрые зааханшье һэлгээд табиһаниие бурууда (инверсидэ) тоолодог ябадал үзэгдэдэг байна. Жэшээлбэл, нүхэр Малакшинов П. И. «Бурят-Монголой уранзохёолшод» гэжэ статья соогоо Цэдэн Галсановай нэгэ зохёол тухай иигэжэ бэшэнэ: «Ц. Галсанов үгэнүүдэй байрые эбдэнэ, бурят-монгол хэлэнэй хуули ёһые баримталнагүй, жэшээлбэл, «баяраар байнаш бурьялан» гэжэ бэшэһэниинень ганса ород хэлэтэй хүн ойлгохо». Нүхэр Малакшинов саашань үргэлжэлүүлэн бэшэнэ: «...хүндэ ойлгогдохогүй үсөөн бэшэ үгүүлэлнүүд байдаг, жэшээнь: Байкал далайн ногоон эрьеэр дабшуулаа баатар манай партизанска отряд... Бэһэн дундаа граната, нагаан хабшуулаад, Балтахинов морёор дайлаа хатараал»... Энэ шүлэг тухай автор бэшэнэ: ...нагааниие Балтахиновайшье, отрядайшье зүүһэниие мэдэхэ аргагүй». Бодоходо, Бурят-Монголой мүнөө үеын уранзохёолшод зохёолнуудаа арад олоной хэлэлгын түхэл янзые гол болгон баримталжа бэшэнэ. Ц. Галсановай нэгэ шүлэг абаад харая:

«...косилка дээр хонгёо
Нимбуу түрүү налай:
Шир-шуур...
Хир-хюур...
долгёо
Эбхээ ногоон далай»

Эдэ ами амяараа табигдаһан үгэнүүдэй дунда зогсолто байжа, тэдэнэй аялга дууунь шангарна. Иимэ аргаар зохёогдоһон шүлэгые урданай «толгой холболготой» яабалшье адлидхажа болохогүйнь эли тодоор харагдана. Иимэ дээрэһээ синтаксисайшье талаар мүнөө үеын бурят-монголнуудай хэлэнэй урагшаа дэбжэн хүгжэжэ ябаһаниинь лабтай.

Дээрэ хэлэһэниие тобшолбол:

а) Бурят-монгол мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра саг үе бүри адли бэшэ, һэлгэлдэн ябажа байһан юм. Илангаяа Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциһаа хойшо мэдүүлэл соохи үгэнүүд урданай тогтомол байраа шэнэдхэн һэлгэжэ ябана.

б) Октябрьска революциһаа хойшо манай хэлэн агуухэ ород арадай хэлэнэй нүлөө ашаглажа, түргэнөөр хүгжэжэ байна.

в) Бурят-монгол хэлэнэй хүгжэлтын шэнэ зүйлнүүдые шэнжэлэн үзэжэ, тэрэниие научна ёһоор тайлбарилан харуулха гээшэ манай лингвистнүүдэй арюун нангин уялга мүн.

Д. АБАШЕЕВ.

---

[1]/ нэрлэгдэһэн зохёол, 199-дэхи хуудаһан.

[1]/ Бурят-монгол яряанай хэлэнэй грамматика. Казань, 1878 он, хуудаһан 264.

[2]/ Г. Д. Санжеев. Монгол хэлэнүүдэй синтаксис. Москва, 1934 он, хуудаһан 8.

АРАДАЙ БАГША



Ираида Александровна Панчукова 28 жэл соо багшалха зуураа, 18 жэлыень Улан-Удэ городой басагадай № 2 дунда hургуулида хүдэлмэрилнэ. Энэ удаан саг соо Ираида Александровна мянгаад хүбүүд, басагадые hургажа гаргаа. Мүнөө тэдэнэрынь врачнууд, офицернүүд, инженернүүд, багшанар болонхой. Жэшээлхэдэ, тэрэнэй hурагша Нина Васильевна Позняк мүнөө багшатаяа хамта нэгэ hургуулида заажа байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуувхэ дайнай үедэ шэн габьяатаар ажаллаhанайнгаа түлөө нүхэр Панчукова «Ажалдаа шалгарhанай түлөө», «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуувхэ дайнай үедэ шэн габьяатайгаар ажаллаhанай түлөө» медальнуудаар, хэдэн олон жэлдэ hайнаар хүдэлмэрилhэнэйнгөө түлөө, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор шагнагдаhан байна.

Залуу үетэнние хүмүүжүүлгэдэ үни удаан саг соо, үнэн зүрхэнhөө, оролдосо ехэтэйгээр хабаадалсаhанайнь түлөө нүхэр Панчуковада «РСФСР-эй hургуулинуудай габьяата багша» гэhэн хүндэтэ нэрэзэргэ олгогдонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр И. А. Панчукова hурагшадай тетрадьнуудые шалгажа байна.

А. Мантаев.

КИНО

„Ревизор" комеди экран дээрэ

Н. В. Гоголь хадаа өөрынгөө пьесэнүүдээр, илангаяа «Ревизор» гэжэ гениальна зохёолооро драматургида ба сценическэ искусствода шэнэ үеые нээhэн байгаа. Ажабайдалые үнэн зүбөөр харуулха тухай драматургнуудта хандаха зуураа, тэрэ иигэжэ бэшээ hэн: «Бурханай хайраар, манда ородой абари зангуудые, бидэнэрые өөhэдыемнай, манай мэхэ гохошодые, манай хүйхэрнүүдые үгэгты! Тэдэнэрые сценэ дээрэ харуулая, бухы хүнүүдэй энеэдэн болгоё!» Николаевска үеын ажабайдалые үнэн зүбөөр харуулhанаараа Н. В. Гоголь хэтэ мүнхэдөө алдаршаа. «Ревизор» гэжэ агуувхэ комеди кинодо табигдажа, өөрынгөө шэнэ үеые эхилбэ. Советскэ киноискусство хадаа энэ фильмые байгуулжа ехэ амжалта туйлаа. Фильмые байгуулагшад ородой драматургиин энэ классическа зохёолдо болгоомжотойгоор хандаhан байна. Тэдэнэр гоголевско хүсэтэ образуудые зүбөөр харуулха, агуувхэ уранзохёолшын үгэнүүдые олониитэдэ хүргэхэ гэжэ оролдоhон байха юм. Фильмые табигша ба режиссер В. Петров киногой угаа ехэ арга боломжые хэрэглэжэ пьесэ соо шэнэ эпизодуудые нэмэhэн байна. Энэнь гоголевско үеын Россин провинциальна городые — тэрээнэй үмхиржэ найгашаhан гэрхэнүүдые, улицануудта тоггошоhон бороогой уhа шабарые хараха арга боломжо харагшадта олгоо. Харгыдаа уридэ орошоhон петербургска бишыхан албахаагша Хлестаков энэ городто байшана.

«Ревизор» гэжэ фильмын*) эхилхэдэ городничий Антон Антонович Сквозник-Дмухановский гэгшын гэр соохие харанабди. Чиновнигууд тэндэ шухала мэдээсэл хүлеэхын тула сугларанхай. Үүдэнэй нээгдэн сасуу городничий орожо ерээд, сугларагшадта иигэжэ хэлэнэ:

— Господанууд, ехэл муу юумэ дуулгахын тулада, таанадые би урижа асарааб: манда ревизор ерэжэ ябана...

Городничиин образ фильм соо эрхимээр наадагдана. Тэрээнэй ролие артист Ю. Тулубеев шадамар бэрхээр, Гоголиин зураглан харуулhан мэтээр наадана. Энэ хадаа «алба хэhээр үтэлшэhэн, балайшье тэнэг бэшэ хүн. Хүнhөө эдишэ абадагшье hаа, бэеэ ехэл томоотой янзаар абажа ябадаг...» Гоголь агуувхэ уранзураашын бииряэр городничиин түхэл шарайе зураhан байна. Тэрэ үедэ Россида хэдэн мянгаад иимэ городничинууд байhан юм. Бухы обществодошье мүн, тэрээнэй городтошье хүниие мэхэлэнгүйгөөр гү, али эдишэ абангүйгөөр ажаhуухын аргагүй гэhэн этигэл городничиин hанаанда түрэнэ. Энэ hаналаа городничий хэрэг дээрэнь бэелүүлнэ.

Тон орёо образуудай нэгэн болохо Хлестаковой образ мүн лэ hайнаар наадагдана. Городойхид энэ хүниие үнэхөөрөө ревизор гэжэ hанана.

Хлестаковой ролие наадахадаа, тэрээнэй образые тон зүбөөр харуулха шухала гэжэ артистнуудта Н. В. Гоголь hануулдаг байhан юм. Һаяхан уранhайханай самодеятельностьда наадажа байhан залуу артист И. Горбачев кинодо наадахадаа, өөрынгөө уялгада тон харюусалгатайгаар хандаhан байна. Кино харагшад Хлестаковые анха түрүүн гостиницада харана. Гоголиин тодорхойлhоной ёhoop Хлестаков нэгэ бага тэнэгшэг хүн гэжэ харагшад тэрэ дарыдаа ойлгоно.

И. Горбачев өөрынгөө ролие эхинhээнь hүүл хүрэтэр нэгэ жэгдээр ба болгоомжотойгоор наадана. Хлестаковой ехээр hогтоод, ябаhан ябадалаа ехээр гоёожо, шал худалаар хэлэhые зүбөөр харуулхадаа И. Горбачев актерско ехэхэн бэлигээ гэршэлбэ.

Провинциальна чиновнигууд фильм соо зүбөөр, уранзохёолшын бэшэhэнэй ёhoop харуулагдана. Угаа бүдүүн, хүдэлсэ муутай аад, мэхэшэ Земляника гэгшын ролие артист М. Яншин шадамар бэрхээр наадана.

Гэхэ зуура, гоголевско чиновнигуудай образуудые бүхы артистнууд hайнаар наадаа гэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, Шпекин (Э. Гарин) ба Хлопов (П. Павленко) гэгшэдэй образ нэгэ бага зөөлэхэнөөр харагдана Ляпкин-Тяпкинайшье (артист С. Блинников) ролие зүбөөр наадаа гэхын аргагүй. Бобчинский (арт. В. Корнуков), Добчинский (арт. А. Полинский) гэгшэдэй образууд фильм соо нэгэ янзаар, хубилдаггүйгөөр харуулагдана.

Хлестаковой барлаг Осип гэгшын багахан ролие артист А. Грибов бэлигтэйгээр наадаhан байна. Илангаяа өөрынгөө эзэниие хүлеэжэ байхадаа тэрээнэй хэлэhэн монолог хүнэй сээжэдэ бүхөөр хадагдана.

Артистка А. Георгиевскаягай (Анна Андреевна) өөрынгөө ролие муу бэшээр наадаhые тэмдэглэхэ шухала. Артистка Т. Носова Мария Антоновнагай образые нэгэ бага халирхайгаар, газаа талаhаань харуулаа.

Фильм байгуулагшад болон артистнууд бүхы дээрээ hайн фильм байгуулаа. Энэ фильм зал соо hуугаашадай «бүгэдын энеэдэ» хүргэнэ.

Н. В. Гоголиин «Ревизор» гэжэ гениальна комедиин удхань экран дээрэ хүсэд харуулагдаа гэжэ хэлэхэдэ болохо байна.

А. Плишкина.

*) Уранhайханай үнгэтэ шэнэ фильм. Табигшань В. Петров, Главна операторынь Ю. Екельчик, уранзураашань В. Каплуновский, композиторынь Н. Тимофеев. Ленинэй орденто «Мосфильм» гэжэ киностудида 1952 ондо байгуулагдаба.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ГАЙХАМШАГТА ДҮНГҮҮД, ҺАРУУЛ ҺАЙХАН ПЕРСПЕКТИВЭНҮҮД

Шэнэ, 1953 ондо ороходоо хитад арад арадай-демократическа ёhо журамай условидо хэhэн хүдэлмэриингөө илалтата дүнгүүдые омогорхолтойгоор гаргажа байна.

Ороной промышленность гайхамшагта амжалтануудые туйлаа. Дайнай урда тээ байhан эгээн ехэ хэмжээе 100 гэжэ бодоо hаа, хүсэдбэшэ мэдээнүүдэй ёhoop үнгэрhэн жэлдэ шэрэм үйлэдбэрилгэ 105, булад—170, электроэнерги—114, цемент—153, хлопчатобумажна бүдүүдые үйлэдбэрилгэ—165, саарhа — 212 гэхэ мэтэ болоhон байна.

Помещигүүдэй ангиие үгы хэhэн аграрна реформо бэелүүлhэнэй hүүлээр хүдөө ажахын үйлэдбэринь ехээр дээшэлээ. 1952 ондо ооооhо шэнээр абалга дайнай урда тээ байhан эгээн ехэ хэмжээнhээ 9 процентээр үлүүлээ, тиихэдэ хлопок абалга дайнай урда тээ байhан эгээн ехэ хэмжээнhээ 1,5 дахин ехэ болоо.

Мүнөө Хитадай Арадай Республика түсэбтэ үргэн байгуулалтые эхилбэ. Энэ жэлдэ хитад арад түрүүшын табанжэлэй түсэб бэелүүлжэ эхилхэ байна.

Советскэ арад хани барисаата хитад арадай гайхамшагта амжалтануудые халуунаар амаршална. Хитадай Чанчуньска түмэр замые Хитадай Арадай Республикын правительстводо Советскэ правительствын дамжуулан үгэлгэ хадаа хоёр арадай хоорондын хани барисаанай тодо гэршэнь болоо.

Арадай Хитадта Советскэ Союзай саг үргэлжын үзүүлдэг туhаламжа хадаа али алинайнгаа интересүүдые хүндэлэлгын, тэгшэ эрхын үндэhэ hуури дээрэ бии болгогдоhон шэнэ түхэлэй хани харилсаан гээшэ. Демократиин лагериин оронуудтай Советскэ Союзай байгуулhан хани харилсаан тухай хэлэхэ зуураа, нүхэр И. В. Сталин иигэжэ заагаа: «Энэ туhаламжын тон химда сэнтэй ба техническэ талаар түрүү зэргын байhаар хэрэг хизаарланагүй. Нэн түрүүшээр хэрэг юуб гэхэдэ, бэе бэедээ туhалха ба экономическа ниитэ дэбжэлтэ туйлаха гэhэн үнэн сэдьхэлэй дура хүсэл энэ хани харилсаанай үндэhэн болоно».

ФРАНЦИИН ЗОНХИЛХЫ БҮЛЭГ НЮУРНУУДАЙ ПОЛИТИКЫН КРИЗИС

Декабриин 23-да Францида Пинейн правительство тушаалhаа гараба. Шэнэ правительство бүридүүлхэ гэhэн Сустелиин (РПФ гэжэ деголлевско парти) ба Бидогой (МРП гэжэ католическа парти) hэдэлгэнүүд буруу hүрэбэ. Радикал-социалистнуудай парти гэдэгэй ударидагшадай нэгэн Рене Мейер мүнөө министрын шэнэ кабинедые байгуулха оролдолго хэжэ байна.

Правительственна кризисэй шалтагаанууд тухай бэшэхэ зуураа, буржуазна хэблэл хадаа МРП-гэй партиин баримталhан хараа бодолhоо боложо Пиней сохигдоо, Бидо амжалта туйлаагүй, ушарынь социалистнууд тэрэниие дэмжэхэеэ арсаба гэжэ байжа шашана. Гэбэшье, эдэ бүгэдэ худал юм. Франциин зонхилхы бүлэг нюурнуудай бүхы политикын буруу hүрэлгэ хадаа буржуазна зарим партинуудай хараа бодолые тодорхойлhон правительственна кризисэй бодото шалтагааниинь болоно. Тусгаарлабал, Пиней тэрэ политикые бэелүүлhэн байна.

Франци 1953 ондо тон муу дүнгүүдтэйгээр ерээ, тэрэнэй ерээдүйнь улам муу байна гэжэ буржуазна газетэнүүдшье мэдэрхэ баатай болоо. Буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар түхеэрэлгэ, американска зонхилолгодо ороолго французска бүхы экономикые хүндэ кризистэ хүргэбэ. США-гэй, Баруун Германиин ба бусад оронуудай конкуренциин улам ехэ болоhоной уршагаар, мүн Советскэ Союзтай ба арадай демократиин оронуудтай худалдаа наймаа хэхэ ябадалда американска хорилтын хэгдэhэнэй уршагаар өөрынгөө үйлэдбэри хороожо байгаа промышленность уналгын байдалда байна. Тиихэ зуура хүн зоной ажаhуудалай улам бүри муудажа байhан ушарhаа Франциин дотоодын рынок ехээр доройтобо. Жэшээлхэдэ, мүнөө текстильнэ промышленностиин үйлэдбэри дайнай урда тээ байhан хэмжээнэй табанай дүрбэн хубинь арай гэжэ болоно, гуталай промышленность гурбанай нэгэ хубиhаа үлүүгээр хороогдоо. Автомобильна заводуудай ба олон бусад предприятинуудай үйлэдбэри хороогдожо байна. Французска финанснууд саг үргэлжын кризистэй тохёолдоно. Огто хүдэлмэригүй ба заримдаа хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй тоо 3 миллион болоо.

Сэрэгэй хэтэрхэй ехэ бюджет хүн зоной байдалда эгээн муухайгаар нүлөөлнэ. «Франс Нувель» гэжэ недели бүриин газетын мэдээсэhэнэй ёhoop, ажалшадай бодото салин хүлhэн 1937 онойхитой сасуулхада хоёр дахин шахуугаар хороогдобо. Тиихэдэ хүнэй ажамидархын тула hара соо 31 мянга шахуу франк хэрэгтэй юм. Французска ажалшадай хахадынь 22 мянган франкhаа бага мүнгэ олодог юм.

Франциин бэрхэшээлнүүдые шэнжэлхэ зуураа английска недели бүриин «Обсервер» газетэ болбол тус орон «хүндэ кризис» үзэжэ байна, 1940 оной hүүлээр эгээн хэсүү бэрхэ байдалда ороод байна гэhэн тобшолол хэбэ.

Французска арад мүнөө хүрэтэр бэелүүлэгдэжэ байгаа политикада эсэс табиха, эб найрамдалай ба национальна бэеэ даанги байдалай правительство байгуулха гэжэ эрид шангаар эринэ. Гэхэтэй хамта, Мейерэй дурадхаhан программа нөөхил буруу hүрэhэн политика үргэлжэлүүлхэ гэhэн удхатай юм. «Фигаро» гэжэ хархис газетын мэдэрhэнэй ёhoop, Мейерэй программа «Пинейн дурадхаhан программада тон дүтэ байна». Правительственна кризисэй үдэрнүүдтэ Французска коммунистическэ партиин парламентска бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ Дюкло президентдэ иигэжэ мэдүүлбэ: «. Тэрэ лэ политикые үргэлжэлүүлхын тула министрнүүдэй соведэй нэгэн түрүүлэгшые нүгөө нэгэн хүнөөр hэлгэхэ тухай үгэ хэлэгдэнэгүй. Ороной интересүүдэй эридэг ёhoop, политикые үндэhөөрнь хубилгаха тухай үгэ хэлэгдэнэ».

Французска компарти хүдэлмэришэн ангиие тэйрүүлан национальна хүсэтэ фронт байгуулха гэжэ уряална. «Тус фронтын нэгэдэмэл ябуулганууд событинуудай ябасые хубилгаха, фашизмын зам хааха, национальна бэеэ дааhан байдал туйлаха ба эб найрамдал абарха арга олгохо байна».

Энэ уряа Франциин арадай дунда улам үргэнөөр дэмжэгдэнэ.

С. Иванов.

Польско ажалшадай үйлэдбэриин амжалтанууд

ВАРШАВА, январиин 3. (ТАСС). Польско Арадай Республикын түрүү предприятинууд шэнэ, 1953 оной түрүүшын үдэрнүүдые үйлэдбэриин шэнэ амжалтануудаар тэмдэглэбэ. Үнгэрhэн жэлдэ 6 мянга гаран трактор үгэhэн «Урсус» гэжэ тракторна заводой коллектив тэдэниие хабсаргаха поточно метод хэрэглэдэг болоо. Энэ хадаа мүнөө жэлдэ тракторнуудые үйлэдбэрилэн гаргаха талаар ехэдхэгдэhэн түсэбые түргөөр дүүргэхэ арга олгоно.

Варшавадахи промышленна түхеэрэлгын завод мүнөө хүрэтэр тус орон дотор хэгдээгүй байhан экскаваторнуудые хэжэ эхилээ.

«Бобрек» заводой металлургчуудай коллектив ехэ амжалта туйлаа. Советскэ Союзда хэгдэhэн блюминг тэндэ тодхогдобо.

Польско бусад предприятинуудай коллективүүд үйлэдбэриин, шэнэ амжалтануудые туйлаа.

Софиие турецкэ дарлалтаhаа ородой сэрэгүүдэй сүлөөлhөөр 75 жэл болобо

СОФИ, январиин 5. (ТАСС). Болгарска телеграфна агентство иигэжэ дамжуулна:

Софиие турецкэ дарлалтаhаа ородой сэрэгүүдэй сүлөөлhөөр 75 жэлэй ой январиин 5-да гүйсэбэ. Болгарска хэблэл болгарска арадай түүхэдэхи энэ алдарта үдэрые үргэнөөр тэмдэглэнэ.

«Софиие түрүүшээр сүлөөлhэн үдэрhөө хойшо 75 жэл болоо» гэhэн статья соогоо «Труд» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Софиие сүлөөлhэн үдэртэ болгарска арад болбол манай орониие хоёр дахинаа сүлөөлhэн агуувхэ ород арадта өөрынгөө баяр баясхалангые, мүн болгаро-советскэ хани барисаае нюдэнэй сэсэгы мэтэ хамгаалха, прогрессивнэ хүн түрэлтэнэй вождь сэсэн мэргэн Сталинай хүтэлбэри доро эб найрамдалай хэрэгые хамгаалха гэhэн дура хүсэлөө үшөө дахин мэдүүлнэ».

КОРЕЙДЭХИ СОБЫТИНУУД

АРАДАЙ АРМИИН ГЛАВНА КОМАНДОВАНИИН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН, январиин 5. (ТАСС). Корейскэ Арадай армиин соединенинүүд ба Хитадай арадай hайндуратанай частьнууд центральна фронтын зарим участогууд дээрэ американо-английска интервентнүүдэй ба лисынмановска сэрэгүүдэй тагнуулай отрядуудта эсэргүү нютагай шанартай байлдаануудые хэбэ гэжэ Корейскэ Арадай-Демократическа Республикын Арадай армиин Главна командовани мүнөөдэр мэдээсэбэ:

Дайсанай самолёдуудые агнан буудагшад мүнөөдэр дайсанай 2 самолёт унагаагаа, нэгэ самолёдыень гэмтээгээ.

Салин хүлhэнhөө сэрэгэй налог даралгада эсэргүү хүдэлөөн Австрида болоно

ВЕНА, январиин 3. (ТАСС). Салин хүлhэнhөө дарагдадаг сэрэгэй налог болюулхын түлөө хүдэлөөн Австриин предприятинуудай хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай дунда үргэнөөр боложо байна. Тус налог орониие гитлеровецүүдэй эзэмдэхэ үедэ бии болгогдоhон байгаа.

Демократическа хэблэлэй мэдээсэhэнэй ёhoop, Лейте дээрэхи Бруккда (Доодо Австри) байгаа сахарна заводой хүдэлмэришэд ба албахаагшад салин хүлhэнhөө дарагдадаг сэрэгэй налогые болюулха ба салин хүлhэнhөө налог абаха тухай зүб хуули бии болгохо гэhэн эрилтые нэгэн hаналаар табиба. «Зеeграбен» шахтын (Штири) шахтёрнууд. Австриин портовой хүдэлмэришэд, мүн бусад олон предприятинуудай хүдэлмэришэд тиимэ резолюцинуудые абаhан байна.

Эбэй договор эбдэжэ, Италиие ремилитаризацилна

РИМ, январиин 3. (ТАСС). «Мессаджеро» газетын мэдээсэhэнэй ёhoop, оборонын министр Паччарди бронетанкова шэнэ дивизи бүридүүлхэ тухай захиралта үгэбэ. Тиимэ болохолоороо, энэ жэлэй эсэс хүрэтэр Италида бронетанкова 3 дивизи бии болгогдохо байна.

Тэрээнhээ гадна, итальянска армиин составта ябган сэрэгэй 10 дивизи, альпийска 3 бригада, мүн дэмжэхэ частьнууд (танкнууд, артиллери, холбооной албан гэхэ мэтэ) ороно гэжэ газетэ мэдээсэнэ.

Тус газетын мэдээсэhэнэй ёhoop, далайн-сэрэгэй суднануудые барилгын нэгэдэхи программа 1953 ондо бэелүүлэгдэхэ юм гэжэ газетэ заана. Хүндэ 4 эсминец [illegible] ябагша 3 судна нефть дээрэ хэгдэжэ байна. Самолёт бүтээхэ программа энэ жэлдэ бэелүүлэгдэхэ юм. Тэрэ программа 1 мянга гаран реактивна самолёдуудые авиачастьнуудта үгэхэ гэжэ хараална.

Теэд Италитай баталhан эбэй договорой 64-дэхи статьягай нэгэдэхи зүйлэй иигэжэ хараалhаниинь мэдээжэ: «Далайн-сэрэгэй флодой агаарай хүсэнүүдые оруулалсан, итальянска агаарай сэрэгэй хүсэнүүд истребительнэ ба разведкэ хэхэ 200 самолёдоор, транспортна, далайн абаралгын, тренировко хэхэ (hуралсалай түхэлэй) ба холбоо бариха 150 самолёдоор хизаарлагдаха байна».

Бирмэдэ гоминдановска банданууд дура зоргоороо аашална

КАРАЧИ, январиин 2. (ТАСС). Гоминдановска банданууд Хитад-бирманскэ хилын райондо дура зоргоороо аашалжа үргэлжэлhөөр гэжэ Юнайтед Пресс оф Пакистан агентствын рангунска корреспондент мэдээсэнэ. Автомадуудаар зэбсэглэгдэhэн гоминдановска 500 солдадууд hаяхан Шань мүрэндэхи Монг-Шу тосхониие эзэлhэн, «налог» түлэхыень ба тэдэнэй бандые эдеэ хоолоор хангахыень хүн зониие баалаhан байна.

Б. БАЗАРОН

Хоёр номой арсалдаан

(Басни)

«Бурмонгизаар гаргагдаhан номууд муу саарhан дээрэ, үзэмжэ багатайгаар хэблэгдэдэг ушарhаа уншагшадай дунда гүйсэгүйгөөр тараагдана».

(Ном наймаалагшын үгэhөө).

Когизай нэгэ магазин соо
Хоножо байhан хоёр ном
Хоорондоо арсалдана гээ:
—Та, худагы, хаанахи аад лэ
Таhа дүүрэн түрүүлнэ?
Танihайб гэжэ хүсэнэлби.
—Холын центр городhоо
Когизаар дамжан ерээлби,
Коленкор гадарта гээшэлби!
Ши өөрөө хаанахи аад лэ
Шэрүүн зангаар асуунаш?
Шэг үнгэш харашагүй:
Шэгшэг хүбөөш жалжагыл,
Хүхэлби хөөбэгэр саарhандаш
Хүндэлэн бэшэгынь хэлтэгыл.
—Өөрөө бэеэ магтахагүйб,
Үлбэр бэшэ элүүр hэм.
Түрэhэн гэрни—Бурмонгиз,
«Төөлэйм» нимээр мансыла.
Шэртэhэн хурса нюдөөрөө
Шэлэдэг хаям уншагшад!
Самсагүй, нюсэган бэетэй hаа,
Саашаа хаана гарахабши?
Эшэжэ, доогуур шурганхай
Эжэгүй хооhон хэбтэнэлби...

* * *

Бурмонгизай хүтэлбэрилэгшэд,
Типографиин хэблэгшэд,
Булта баран анхараг лэ
Болоhон энэ хөөрэлдөөе.

Хүүгэдэй пьесэнүүд хэрэгтэй

Бичурын аймагай Шэбэртын hургуулиин дэргэдэ эмхидхэгдэhэн уранhайханай самодеятельностиин кружок муу бэшээр хүдэлмэрилнэ.

Һургуулиин hурагшад тус кружогто эдэбхитэйгээр хабаададаг. Үнгэрэгшэ жэлэй турша соо аймагай колхознигуудта арба гаран концерт харуулаа. Концертын урда тээ колхознигуудта лекци уншагдадаг юм.

Гэхэ зуура, кружогой хүдэлмэридэ элдэб бэрхэшээлнүүд тохёолдодог байна. Юуб гэхэдэ, хүүгэдтэ зорюулжа бэшэhэн Бурят-Монголой драматургнуудай пьесэнүүд тон хомор.

Хүүгэдэй пьесэнүүдые олошоруулха хэрэгтэ БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи искусствын хэрэгүүдые эрхилхэ Управлени зохихо анхарал хандуулха зэргэтэй.

Б. Цыренжапов.

Тобшо hонинууд

★ **Үбгэн ангуушын амжалта.** Санжи Маниев «Коммунизм» колхоздоо (Хэжэнгэ) эрхим ангуушан гэжэ суутай юм. Тэрэ хадаа 70 наhа хүрэбэшье, 1952 ондо агнууринигаа түсэбые 120 процент дүүргэгээд, 3 шоно барижа 1953 оной тоосоондо тушааха.

★ **Хурьгадай байра бариба.** Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой даргашуул Ц. Доржобоев, Ц. Цыренов гэгшэд 320 толгой хурьганай байха шэнэ байра барижа ашаглалтада тушааба.

★ **Тошон халяана.** Хоринской аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой (Курумкан) луговод Цыден Цыренов ерэхэ жэлдэ элбэг баян ургаса хурияхын түлөө гороохой уhа хаажа, сабшалангайнгаа газар дээрэ тошон хүргэнэ.

★ **Нэмэлтэ түлэбэри.** Хориин аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү малшад эрхим ажалайнгаа түлөө нэмэлтэ түлэбэри абана. Жэшээлхэдэ, хүршэд Б. Дашиев ба Б. Намсараева гэгшэд нэгэ нэгэ норпоонхо ба хурьга, хонишод Ж. Нанзатова, Л. Цырендоржиева, У. Шоёнова гэгшэд 3-hаа 6 хүрэтэр хурьга абаба.

★ **Комсомолкын амжалта.** Хэжэнгын аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой комсомолка-hаалишан Матрёна Агапитова шэнэ жэлые hайн амжалтатайгаар угтаба. Энэ нүхэр даажа абаhан 18 үнеэнhээ 18 тугал абажа хорхолтогүйгөөр түлжүүлээ. Мүн үнеэдээ шанга шэмые нилээд дээшэлүүлhэн байна.

Редакторай орлогшо **Д. Л. ЛОБСАНОВ.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора—7-85, отв. секретаря — 3-23. Отделов: партийной жизни, сельского хозяйства 10-17, пропаганды и переводов 6-81, культуры и быта и промышленности—4-52, мест. информации и писем—11 05, Для междугородных переговоров — 16.

Н—00445. Типография Управления по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.000.